

REORGANIZACIJA ŠVAJCARSKE ARMIJE¹⁾

U uvodu članka redakcija časopisa ističe da je švajcarsko Ministarstvo narodne odbrane zahtevalo da se ovom ekspozeu da širok publicitet, s obzirom da je on rezultat temeljitih proučavanja ovog problema od strane Komisije narodne odbrane i da predstavlja bazu za buduću reorganizaciju švajcarskih oružanih snaga. Ovaj projekt potvrdila je i Federalna vlada Švajcarske i on će biti iznesen na glasanje pred Federalnu skupštinu u jesen ove godine. U međuvremenu se već odavno u švajcarskim vojnim listovima i udruženjima oficira naširoko, često realno, a često i nerealno, piše i diskutuje o ovom pitanju, pa se u napomeni redakcije kaže da će upoznavanje, pre svega, oficira, a i ostalih lica, sa ovim zvaničnim predlogom prekinuti takve diskusije i usmeriti ih na konstruktivnije razmatranje detalja ovog projekta.

NG Sv. A.

U ekspozeu se pošlo od stava da se realan čovek današnjice ne sme prepustiti varljivoj sentimentalnosti da ubuduće neće biti oružanih sukoba u svetu. Samo sveopšte razoružanje i njegovu stalna kontrola omogućuju uklanjanje svake ratne opasnosti. Međutim, vojne pripreme u okviru narodne odbrane ne mogu se ostaviti samo za period eventualne političke zategnutosti koja bi prethodila ratu. Ovo pogotovu što rat može da izbije iznenada i u vrlo kratkom roku. Ako se tome doda da organizacija, naoružanje, oprema i obučenosť oružanih snaga moraju biti stalno na najvišem mogućnom nivou, onda je jasno da za ove pripreme nisu dovoljni časovi i dani, nego meseci i godine. Ako vojnici ne bi u momentu pojave opasnosti bili u stanju da odmah efikasno stave u dejstvo organizaciju, naoružanje, opremu

i obučenosť, to bi samo bio dokaz njihove naivnosti i neshvatanja odgovornosti.

Zatim se u ekspozeu prelazi na razmatranje da li će u budućem ratu, sa čisto vojničkog stanovišta, švajcarska armija uopšte biti u situaciji da se bori i da li se, s obzirom na to, uopšte treba angažovati u vojnim pripremama za narodnu odbranu.

Razmatrajući sredstva koja bi mogao imati eventualni neprijatelj, mogla bi se teoriski prihvatiti i mogućnosť takvog rata u kome bi armija i narod bili uništeni pre nego što ijedan strani vojnik pređe švajcarsku granicu. Međutim, odmah posle tako postavljenog pitanja, u ekspozeu se daje odgovor da se u današnjoj ili bilo kakvoj drugoj konstelaciji sila, nikako ne može zamisliti takva politička situacija koja bi dala elemente jednom protivniku da tako postupi. Osim toga, najverovatnije je da Švajcarska sama za sebe ne može da bude cilj jednog rata. Njena teritorija može biti samo deo ratišta koje zahvata više evropskih zemalja. To znači da bi njen eventualni neprijatelj bio prinuđen da svoja glavna sredstva angažuje na drugoj strani. Iz ovoga sledi i zaključak da treba odmah odbaciti pretpostavku o »likvidaciji« nacije i početi od stava da će armija svakako uzeti učešća u borbi. Stoga se u ekspozeu podvlači da bi čak i upotreba daleko manjih sredstava od onih koja su potrebna za potpuno uništenje imala katastrofalne posledice po Švajcarsku, ukoliko ove vojne pripreme ne bi bile pravovremene i efikasne.

Polazeći od postavke da će se vazdušni rat — približavanjem neprijateljskih kopnenih snaga i njihovim prodorom u unutrašnjost švajcarske teritorije — i dalje nastaviti, stoji se na gledištu da je potrebno imati dobro organizovanu, kombinovanu protivvazdušnu odbranu sa sredstvima koja omogućuju pravovremeno otkrivanje i praćenje neprijateljskih vaz-

¹⁾ Reorganisation de l'Armée, *Revue militaire suisse*, Švajcarska, februar 1960. (Ekspoze načelnika Generalštaba švajcarske armije)

dušnih oružja, sa lovačkom avijacijom i protivvazdušnim sredstvima za borbu na zemlji i u vazduhu, i sa centralnim rukovodstvom koje će objedinjeno komandovati i koordinirati rad avijacije i sredstava za protivvazdušnu odbranu. Samo dobra i precizna organizacija protivvazdušne odbrane omogućuje smanjenje velikih gubitaka. Zbog toga je neophodno da vojska na sebe uzme organizaciju i realizaciju pasivne odbrane, uključujući tu i civilnu zaštitu i sve ostale mere.

U pogledu vojnih operacija do kojih bi moglo doći u eventualnom sukobu, u ekspozou se zastupa stanovište da je najverovatnije da će neprijatelj u početnoj fazi kopnenih operacija, zajedno sa vazdušnim napadima, nastojati da iskoristi vatrenu moć, pokretljivost i udarnu snagu svojih motorizovanih i mehanizovanih formacija kako bi duboko prodro u unutrašnjost teritorije. Ako danas nije moguće predvideti način taktičke upotrebe sredstava od strane eventualnog neprijatelja, moguće je odrediti ugrožene granične sektore i pravce dejstva. Prema razvoju situacije izvan granica, početna situacija u odnosu na Švajcarsku može biti vrlo raznolika i može se vrlo brzo menjati, s tim što učešće vazdušnodesantnih jedinica (helikopterskih i padobranskih) još više komplikuje tu početnu situaciju, koja nalaze da se dosadašnje granične trupe podvrgnu izvesnoj reorganizaciji u smislu njihovog ojačavanja u pogledu snage i naoružanja. Temeljna i planska priprema zemljišta u graničnim sektorima treba da omogući graničnim trupama dublji početni raspored. Što se tiče švajcarskih operativnih jedinica, one moraju biti tako organizovane da se mogu prilagoditi različitim situacijama, kao i da se mogu suprotstaviti neprijatelju koji upotrebljava atomsko oružje. One, pre svega, moraju da imaju veću vatrenu moć i da budu što pokretljivije. To su osnovna načela od kojih se pošlo u planu reorganizacije.

Predlozi za reorganizaciju zasnivaju se na daljem održavanju obavezne vojne službe, miliciskog sistema, kao i na produženju politike vojne neutralnosti. To znači da se ne polazi od hipoteze moguće pomoći od strane neke strane sile, iako se istovremeno računa na indirektno olakšanje situacije zbog toga što će se i druge sile naći u ratu sa eventualnim švajcarskim protivnikom, što će ova dva primorati da svoje glavne snage i sredstva angažuje u borbi sa glavnim

protivnicima. Pretpostavlja se da Švajcarska ne bi mogla biti taj glavni protivnik.

Zbog operativnih i topografskih razloga, podela kopnenih snaga ostaje kao i dosada, tj. postojaće granične i operativne jedinice i posade stalnih utvrđenja.

Zadatak je graničnih trupa da zatvore pravce koji vode ka švajcarskom platonu i da omoguće mobilizaciju i koncentraciju operativne armije. One takođe imaju zadatak da prinude neprijatelja da svoje snage potpuno angažuje već od same granice, odnosno još u graničnim sektorima, tako da operativna armija bude u mogućnosti da namere neprijatelja na vreme otkrije, da se pripremi i zauzme odgovarajući početni borbeni raspored. U toku daljih dejstava granične trupe bi štatile krila i pozadinu operativnih snaga.

Zbog ovih zadataka sektor Alpa biće stavljen pod jednu komandu, a snage nekih graničnih sektora biće pojačane. Broj graničnih brigada se neće promeniti. Ukinuće se samostalni elitni bataljoni, a tri pešadijske divizije koje se formiraju predviđene su da vode borbu, zajedno sa graničnim trupama, u graničnim sektorima. Zbog pojačavanja graničnih trupa, njihov će se raspored proširiti po dubini. U vreme mira granične brigade i divizije pristupiće planskom uređivanju zemljišta u dodeljenim sektorima za odbranu. Ovo uređenje zemljišta u fortifikacionom smislu biće izvedeno po posebnom planu koji treba tek da se pripremi.

Planinski armijski korpus obezbeđuje odbranu južne i dela istočne granice od Ženevskog (Lemanskog) Jezera do Sargana. On ima zadatak da sprečava eventualan prodor neprijatelja od Alpa u pravcu švajcarskog platoa i odatle u centralni deo zemlje. Ovaj korpus štiti dejstvo osnovnih snaga armije na samom švajcarskom platonu.

U sastavu ovog planinskog korpusa nalaze se 9, 10 i 12 planinska divizija, eskadrila lakih aviona i helikoptera za vezu, izviđanje i manji transport, zatim, granične brigade i stalne posade utvrđenja u sektoru korpusa. Ovom reorganizacijom ukinuti su samostalni elitni bataljoni i 11-ta planinska brigada, a od 10 i 12 planinske brigade formirane su planinske divizije.

Za borbu na švajcarskom platonu predviđena su tri armiska korpusa (1, 2 i 4). Svaki korpus ima u svom sastavu po jednu pešadisku i mehanizovanu diviziju, puk biciklista, kao i ostale snage ojačanja i laku eskadrilu aviona.

Sam švajcarski plato, koji sa juga zatvaraju Alpi, a sa istoka, severa i zapada Rajna i Jura, deli se na tri operativne zone, u svakoj po jedan armijski korpus, kako bi se već u početku zauzeo i rastresit borbeni preodak. Takva decentralizacija je potrebna ne samo zbog atomske opasnosti, nego i zbog toga što se ne može predvideti gde i kada će doći do eventualne neprijateljske invazije.

Sve divizije (osim mehanizovanih), dakle, granične, planinske i pešadijske, imaju u svom sastavu tri puka, grupu za izviđanje, određeni broj artiljerijskih grupa, formacije protivtenkovske i protivavionske odbrane, inženjeriju, vezu, sanitet, organe za snabdevanje, evakuaciju, kao i laku eskadrilu aviona; pešadijska divizija ima još i grupu tenkova, a granična grupu teških bacača mina. Zasada su tenkovi pešadijskih divizija tipa G-13, ali će oni verovatno kasnije biti zamenjeni švajcarskim tenkom Pz 58.

Mehanizovana divizija ima u svom sastavu dva puka tenkova (sa tenkovskom grupom i bataljonom tenkovske pešadije), puk motorizovane pešadije i druge elemente slične ostalim divizijama.

Izviđačke grupe divizija u sastavu armijskih korpusa koji su predviđeni za dejstvo na švajcarskom platou imaju u svom sastavu lake tenkove i oklopne transportere.

Struktura štabova korpusa, divizija i ostalih jedinica, kao i drugi detalji u pogledu organizacije i formacije, nije data u ovom ekspezu. U njemu je napomenuto da ovi poslovi još nisu ni započeti pošto se čekalo na odobrenje načelnog projekta, kao i da će se tek sada pristupiti daljem radu.

Zbog zadržavanja miliciskog sistema koji postavlja posebne zahteve, stoji se na principu da mali kanton treba da i dalje sačinjava osnovu jedne jedinice. Ovaj princip biće primenjen i kod pretstojeće reorganizacije, uz napomenu da ukidanje samostalnih elitnih bataljona i nekih drugih jedinica vodi smanjenju ukupnog brojnog stanja oružanih snaga, koje je bilo potrebno iz finansijskih razloga, jer će se time smanjiti krediti za održavanje vojske i dobiti veća finansijska sredstva za nabavku boljeg i savršenijeg naoružanja. Time se, kaže se u ekspezu, ustvari ne smanjuje nego povećava borbeni sposobnost oružanih snaga.

Konjica se kao rod kopnene vojske ukida, a njeno ljudstvo će biti prevedeno u motorizovane jedinice.

Avijacija i protivavionska odbrana biće pod jednom komandom. Od jedinica avijacije formiraće se jedna vazduhoplovna divizija. Pukovi protivavionske odbrane, koji su dosad bili pod komandama korpusa, biće takođe formirani u jednu diviziju protivvazdušne odbrane. Obe divizije, vazduhoplovna i protivvazdušne odbrane, formiraće korpus, koji će biti u rang u ostala četiri korpusa.

Glavni zadatak avijacije ostaje i dalje podrška kopnenih snaga, i to dejstvom na ciljeve na zemlji, posebno na položaje atomskih oružja, i to onih koja podržavaju dejstva korpusa i divizija koji napadaju na švajcarsku teritoriju. Pošto položaji ovih atomskih oružja mogu da budu u dubokoj pozadini neprijatelja, to je potrebno da se norme rejona dejstva avijacije znatno prošire u odnosu na sadašnje. Osim ovog glavnog zadatka, avijacija će imati i druge, kao, naprimer, da vodi borbu protiv aviona koji povrede švajcarski vazdušni prostor u stanju njene vojne neutralnosti (što, pre svega, predstavlja političko pitanje), ili da vrši vazdušnu zaštitu kopnenih snaga, posebno u momentima kada su one u nepovoljnom položaju, naprimer, pri dnevnim pokretima, ili zadatak izviđanja, ali uglavnom za potrebe komande operativne armije.

Finansijske mogućnosti, kaže se u ekspezu, nisu takve da Švajcarska može da ima dva tipa aviona, jedan za podršku kopnenih snaga, a drugi za odbranu vazdušnog prostora, već samo jedan, koji će služiti za izvršavanje oba ova zadatka. U toku 1961 godine armija će predložiti Federalnoj vladi tip aviona koji treba da odgovori ovim potrebama, pa će se potom izvršiti nabavka 100 komada ovih aviona.

U pogledu zemaljske protivvazdušne odbrane smatra se da ona mora biti modernizovana kako bi mogla postati efikasna i za visine iznad 5.000 metara. Protivvazdušna odbrana ima dvostruki zadatak: da čuva neutralnost Švajcarske i da je brani od vazdušnih napada. S obzirom da su moderna sredstva veoma skupa, naročito kad se radi o teledirigovanim projektilima, potrebno je vršiti duga i detaljna ispitivanja da bi se došlo do konačne odluke koje sredstvo najbolje odgovara postavljenim zahtevima. Ta ispitivanja sa nekim stranim tipovima projektila nisu dala odgovarajuće rezultate, a ispitivanja projektila švajcarske proizvodnje nisu još završena. Zbog toga još nije doneta konačna odluka o naoružanju

teledirigovanim projektilima za protivva-zdušnu odbranu.

Pošto se i zemaljska protivvazdušna odbrana i avijacija sada nalaze pod jed-nom komandom, smatra se da će se time postići efikasno zajedničko dejstvo.

Predloženi projektom predviđa se spuštanje granice vojne obaveze sa 60 na 50 godina. To je zahtevalo i nov raspo-red klasa u vojsci. Elitnom vojskom sma-traju se građani od 20 do 32 godine sta-rosti, Landver je od 33 do 42 godine, a Landšturm od 43 do 50. Ove promene neće biti sprovedene odjednom, već u pe-riodu od 1962 do 1965 godine, pošto bi svaka nagla promena izazvala ozbiljne posledice u pogledu borbene spremnosti armije. Za oficire čina kapetana biće predviđeni specijalni uslovi pri prelasku iz Landvera u Landšturm, a oficiri će biti zadržani u vojsci i preko 50 godina starosti.

Potrebno je ovde učiniti jednu napo-menu. U švajcarskoj armiji ne postoji čin generala u miru. Komandanti viših jedinica imaju činove pukovnika-koman-danata korpusa, divizija i brigada (kor-pusni, divizijski ili brigadni pukovnik). U slučaju rata Federalna skupština imenuje Vrhovnog komandanta i daje mu čin ge-nerala.

Komandanti graničnih brigada i bri-gada stalnih utvrđenja dobiće činove bri-gadnih pukovnika, jer će pod svojom ko-mandom imati pukove.

Ove promene u ličnom sastavu armije izazvaće i brojno smanjenje oružanih snaga, ali se u ekspezu kaže da je ova mera bila nužna, jer ima za cilj podmla-đivanje armije, a time i njeno osposo-bljavanje za moderan rat.

Rezimirajući ove planirane promene u organizaciji armije, u ekspezu se daje sledeće objašnjenje: upoređena sa sadašnjom, buduća armija će biti manja u pogledu ljudskih efektiva, po ukupnom broju, kao i po broju operativnih jedi-nica, odnosno aviona. Ali će ona ipak biti mnogo jača. Borac će biti bolje naoružan (imaće jurišnu pušku, savršeniju protivtenkovsku ručnu i tromblonsku bom-bu), a i jedinica će kao celina biti jača (jer će imati savršeniju raketnu opremu). Jedinice operativne armije takođe će biti jače, jer se na ešelonu divizije koncen-triše veća masa artiljerijskih oruđa, a u neke se divizije uvode tenkovi u naoružanje. Pešadija se, dakle, smanjuje u po-gledu ljudskih efektiva, ali povećava svo-ju vatrenu moć i može da računa na ve-

ću vatrenu podršku. Međutim, u ekspezu se izričito kaže da to nije nikakvo pre-tvaranje sadašnje armije u oklopnu. Kop-nene snage će se sastojati i dalje od odre-đenog broja brigada, čiji sastav čini Lan-ver, i od 9 pešadiskih divizija. Čak će i mehanizovane divizije imati po jedan puk motopešadije. Težilo se tome da se postigne što bolji odnos između pešadije i onih rodova koji treba za nju da rade i da je podržavaju. Posle ove reorgani-zacije, osnovnu snagu švajcarske armije činiće pešadija. Stvaranje mehanizovanih divizija imalo je za cilj znatno poveća-nje udarne i vatrene moći kopnenih snaga.

Da bi se ostvarilo formiranje ovih mehanizovanih divizija, kao i zbog uvo-đenja tenkova u sastav pešadiskih divi-zija, predviđa se nabavka oko 100 koma-da novih tenkova, a zatim i zamena do-sadašnjih lovaca tenkova tipa G-13 no-vim tenkovima, po svoj prilici švajcar-skog tipa Pz 58, kao i nabavka oko 500 oklopnih transportera i izvesnog broja odgovarajućih vozila koja se mogu kre-tati po svakom zemljištu.

Ovom reorganizacijom nije obuhvaće-na samo operativna armija, već i sektor pozadine. Da bi se skratila udaljenja iz-među operativnih jedinica i baza za sna-bdevanje, kako zbog geografskih razloga, tako i zbog potrebe rastresitosti u atom-skom ratu, ukida se centralizacija po-trošnih dobara i ustanova, koja je dosada bila u centralnom delu zemlje i pristupa se rasporedu sektora za snabdevanje po celoj teritoriji Švajcarske. Armiske jedi-nice neće više imati teško pokretne ele-mente službe snabdevanja i evakuacije. Neke službe, koje su dosada obavljale jedinice za snabdevanje, prebačene su na baze. Tako se, kao primer, navodi da se u diviziji više neće peći hleb, već će to raditi njena baza za snabdevanje vezana za teritoriju.

Sanitetskoj službi daje se status bor-bene jedinice. Ona neće više biti u sa-stavu pozadinskih, već borbenih jedinica.

Inžinjeriske jedinice će takođe biti podvrgnute reorganizaciji. Biće prime-njen princip da se jedinice za rušenje i jedinice za održavanje komunikacija na-laze u rukama komande armije; one će biti opremljene modernim sredstvima za kretanje, uz napomenu da će neke od njih moći biti pridate kao ojačanje kor-pusima i divizijama. Granične brigade i stalne posade utvrđenja imaće u svom sastavu minerske čete.

Operativna armija će i dalje regru-
tovati, obučavati i komandovati teritori-
jalnim jedinicama koje imaju osnovni za-
datak da rade za potrebe civilne zaštite.

U pogledu atomskog naoružanja, u
ekspozeu se kaže da se ne gubi iz vida
mogućnost posedovanja i takvog oružja,
ali da se u današnjim uslovima ne može
predvideti moment ostvarenja takve mo-
gućnosti. Isto se tako ne može znati una-
pred »da li će Švajcarskoj jednog dana
neko ustupiti i atomsko oružje«.

Usled nedostatka većih finansijskih
sredstava, švajcarska armija je primora-
na da se liši mnogih sredstava koja bi
joj bila i potrebna i korisna, kao što je,
naprimer, stvaranje vazdušnodesantnih
trupa ili formacija za vazdušno snabde-
vanje i evakuaciju. Sada se vrši pokušaj
da se nedostatak ovakvih jedinica nado-
knadi formiranjem izvesnih grupa, sa-
stavljenih od dobrovoljaca, koje bi se
vazdušnim ili drugim putem upućivale
pozadi neprijateljskog fronta u cilju iz-
vršenja posebnih zadataka. U cilju šted-
nje napušteni su svi skupi projekti, kako
u pogledu naoružanja i opreme, tako i u
pogledu reorganizacije o kojoj je reč. Ali,
ta finansijska ograničenja nisu takva da
sprečavaju svaki progres u razvoju mo-
dernog naoružanja. Kao primer se navodi
vrlo ozbiljan rad na izradi projektila tipa
zemlja-zemlja. Isto tako se tvrdi da je
Federalna vlada spremna da pruži sva
potrebna sredstva za sve ono što će po-
boljšati i unaprediti oružane snage, a što
se ovim projektom o reorganizaciji nije
moglo predvideti.

Na kraju ekspozee dati su sledeći
zaključci:

Reorganizacija armije polazi od ideje
da vrhovni komandant mora da odbaci
svaku odbranu u vidu neprekidnih fron-
tova, kao i sve druge vrste statičke od-
brane, ako pred sobom bude imao nepri-
jatelja koji upotrebljava atomsko oružje.
Takvi sistemi odbrane predstavljaju vrlo
unosne ciljeve za atomska sredstva i snage
koje se tako brane mogu biti vrlo brzo
uništene. Ovakvi sistemi odbrane mogu se
vrlo lako probiti upotrebom vazdušno-
desantnih trupa, pri čemu bi čitava or-
ganizacija odbrane bila potpuno kompro-

mitovana. Da bi se ovo izbeglo, treba
primeniti pokretni rat i manevarsku bor-
bu. A bolje je već sada unapred izabrati
takav način ratovanja, nego doći u si-
tuaciju da ga neprijatelj nametne svojim
sredstvima.

Zbog ovoga je bilo potrebno pristupiti
formiranju mehanizovanih divizija koje
treba da omoguće vrhovnom komandantu
izvođenje ofanzivnih i manevarskih dej-
stava na švajcarskom platou protiv even-
tualnog neprijatelja koji bi prodro u unu-
trašnjost teritorije vazdušnim putem.
Osim toga, vrhovni komandant će biti u
situaciji da sa ovim mehanizovanim di-
vizijama dejstvuje na onim pravcima na
kojima neprijatelj ugrožava centralnu
zonu. Isto će tako i pešadiska divizija,
s obzirom da je većim delom motorizo-
vana, biti u stanju da brzo dejstvuje,
bilo zajedno sa mehanizovanim, bilo na
njenim krilima ili pozadi nje. Ova divi-
zija može da bude upotrebljena i za za-
ustavljanje neprijateljskih delova na po-
jednim ugroženim pravcima, kao i za
izvođenje ofanzivnih dejstava kada se za
to ukaže potreba.

Pošto je teritorija Švajcarske vrlo
mala, očigledno je, kaže se u ekspozeeu,
da se ovde radi o tome da sva dejstva
dobiju karakter tektičkih, a nikako stra-
tegiskih operacija. Osnovni cilj reorgani-
zacije, kaže se dalje, jeste da se armija
formira tako da njen vrhovni komandant
bude u mogućnosti da, shodno situaciji,
primeni najbolje odgovarajuće načine
borbe, to jest da ga organizacija armije,
njena oprema i naoružanje ne ograniče
samo na jedan. Osnovni princip na kome
se zasniva ova reorganizacija jeste od-
branbena koncepcija, ali i sredstva i or-
ganizacija i obuka armije istovremeno
treba da su takvi da omogućuju izvođe-
nje i ofanzivnih dejstava, ukoliko se to
želi i može.

Predviđeno je da ova reorganizacija
bude sprovedena u toku sledećih nekoliko
godina, jer ona zahteva izmene ne samo
u okviru armije, nego i u nizu zakona
koji treba najpre da se odobre referen-
dumom.

S. O.

Oto Šmahel

TAKTIČKA NAČELA JUČE I DANAS

U članku pod gornjim naslovom¹⁾ pisac iznosi načela novog Uputa za komandovanje jedinicama kopnene vojske koji je izašao avgusta 1959 i kojim se zamenjuje dosadašnji Uput od marta 1957. On odmah upočetku ističe da su postavke dosadašnjeg Uputa, pogotovu one koje se odnose na odbranu i prekid borbe, održavale uglavnom duh anglosaksonskog gledanja, dok se novi Uput drži oprobanih nemačkih načela.

Pre nego što će preći na izlaganje načela za komandovanje i izvođenje pojedinih taktičkih radnji, predviđenih novim Uputom, pisac se zadržao na opštim razmatranjima u pogledu ratne veštine, a naročito taktike. Po njegovom mišljenju, u okviru ratne veštine danas treba razlikovati *strategiju* kao veštinu i nauku o političkom, privrednom i vojnom rukovođenju ratom u okviru vrhovnog komandovanja izvesnim brojem savezničkih država koje raspolažu celokupnim odbrambenim potencijalom; *operativku* kao veštinu i nauku o rukovođenju bitkom na jednom ratištu u okviru jedne savezničke komande i *taktiku* kao veštinu i nauku o vođenju borbe ili boja jednog ili više rodova vojske. Pri tome se, po njegovom mišljenju, čisto vojničko rukovodstvo deli na više, srednje i niže. Više rukovodstvo radi u okvirima operativke, a srednje i niže u taktičkim okvirima. Da li će borbene radnje imati taktički ili operativni značaj zavisice više od njihovog zadatka nego od jačine i vrste oružanih snaga. U više rukovodstvo (komandovanje) spadaju savezničke vrhovne komande, komande grupa armija i armija, kao i korpusne komande. Njegov je zadatak da rukovodi operacijama i upravlja bitkom. Srednje komandovanje obuhvata divizije i brigade. Njihovi komandanti rukovode bojem združenih jedinica po načelima taktike. U niže komandovanje spadaju pukovi, bataljoni i čete (baterije) kojima se rukovodi kako po načelima taktike tako i po borbenim načelima njihovog roda.

Zatim pisac objašnjava izvesne pojmove iz taktike. *Cilj* je svake taktičke radnje, koji postavlja strategija ili ope-

ratika, uspeh u borbi, a težnja zavisi od cilja. Protivnika treba uništiti napadom, iscrpsti odbranom, a oslabiti borbom za usporavanje. *Načini* taktičkih dejstava zavise od obučenosti trupe i starešina, taktičkih sredstava i karaktera naroda. *Sredstva* taktike su čovek i materijal koji obrazuju »borbenu trupu«. *Vidovi* taktičkih dejstava su često povezani vidovima operativnih i strategijskih dejstava. U pogledu taktičkih radnji pisac ističe da, ukoliko neprijatelj nije uništen napadom na bojištu, to treba postići gonjenjem. Odbrana može danas biti dvojaka, tj. može imati više *pokretan* ili *pozicioni karakter*. Borbom za usporavanje se odluka odlaze po cenu čuvanja sopstvenih snaga i gubitaka terena. Kod svih vidova borbenih dejstava može doći do susretnog boja ili do prekida borbe. Ako se posmatra kroz perspektivu pojedinog borca, on se može boriti na tri načina:

napadati = ići napred
braniti = držati (izdržati)
usporavati, odlagati = lagano se povlačiti (kod borbe za usporavanje).

Iako se, po piščevom mišljenju, borba sastoji iz uzajamne povezanosti i sadejstva vatre i pokreta, ipak njemu izgleda da vatra danas dobija sve više prevagu.

Posle opšteg razmatranja pisac prelazi na izlaganje postavki pojedinih odeljaka novog pravila.

Opšta načela. — U ovom odeljku se tretiraju pitanja komandovanja, čiju su osnovu sačinjavali i ranije a i danas: zadatak, izveštaji i obaveštenja, situacija i njena procena, odluka, zapovest. Rezultat *procene situacije*, koja se sastoji iz zadatka, procene neprijatelja, zemljišta, vremena, sopstvenog položaja i mogućnosti, kao i poređenja odnosa snaga, čini *odluku*. Sva dosadašnja uputstva o rukovođenju isticala su da se odlukom mora postaviti jasan cilj, za koji treba angažovati celokupnu snagu, kao i da jaka volja komandanta pokreće svaku odluku. Ova se volja izražava kroz zapovest. Pisac smatra da u pogledu taktičkog rešenja zadatka treba svim starešinama dati slobodu delovanja u okviru izdate zapovesti. Pri tome treba imati u vidu da, ukoliko se izvršiocima daje veća sloboda u izvršenju postavljenog zadatka, utoliko više raste i njihov osećanje odgovornosti. Pisac ističe da *prethodne* i *delimične zapovesti* do-

¹⁾ Taktische Grundsätze gestern und heute, von Otto Schmahel, *Wehrkunde*, Zap. Nemačka, januar 1960.

bijaju sada veći značaj. Dok se ranije pretežno upotrebljavala opšta zapovest, ubuduće će se, u cilju obezbeđenja pravoвременog angažovanja i borbene gotovosti trupa, po pravilu koristiti delimične zapovesti. Pošto opšta zapovest daje svim potčinjenim jedinicama zajedničku osnovu za dejstvo, treba, s vremena na vreme, sve izdate delimične zapovesti obuhvatiti jednom opštom zapovešću. U novom Uputu se naročito podvlači da zapovest mora biti jasna za potčinjene; stoga se onaj koji izdaje zapovest mora staviti u ulogu izvršioca i svoje zapovesti prilagođavati mogućnostima razumevanja potčinjenih.

Izviđanje. — U ovom poglavlju se ističe da su podaci o neprijatelju, pored sopstvenog zadatka, najvažnija osnova za komandovanje i iskorišćavanje dejstva naoružanja. Ukoliko se situacija brže menja i ukoliko jedinice dejstvuju nezavisnije, na većem prostranstvu, utoliko je i značaj izviđanja veći. Dok je ranije nedostatak izveštaja zabrinjavao starešine, danas obilje primljenih izveštaja o neprijatelju često opterećuje komandovanje. Zato stalna briga svih onih koji su odgovorni za organizovanje i izvođenje izviđanja mora biti usmerena na to da se dobije jasna slika o neprijatelju. Svaka trupa je obavezna da bez naređenja, u okviru primljenog zadatka, izvida danju i noću. Pri organizovanju i izvođenju izviđanja treba imati u vidu da je svako izviđanje besciljno ako starešina ne dobije njegove rezultate blagovremeno i ako nije obezbeđena brza uzajamna razmena podataka i njihovo korišćenje.

Što se tiče *obezbeđenja*, pisac smatra da je dobro izviđanje najbolje obezbeđenje od iznenadnih napada sa zemlje ili iz vazduha, bilo na mestu, u kretanju ili na bojištu. Načela obezbeđenja su se u odnosu na ranije važeća promenila i proširila. Tako, naprimer:

Svaka trupa se sama osigurava u svim situacijama; trupa se osigurava od vazdušnih i ABH napada, prodora trupa ili vazdušnih desanata, od komandosa, itd; obezbeđenje može biti samostalan borbeni zadatak i može se ograničiti samo na stalne objekte; obezbeđenja treba vršiti i od špijunaže, sabotaže i dezerterstva; aktivno obezbeđenje na mestu vrši se izviđačkim trupama i stražama u i van linije obezbeđenja; pasivno obezbeđenje smanjuje dejstvo neprijateljskog naoružanja.

Obmanjivanje je značajan zadatak obezbeđivanja. Njegova organizacija pripada operatici, ali je izvođenje taktički zadatak. Može se izvoditi ofanzivno i defanzivno. U cilju obmanjivanja naročito su korisni pokreti trupa, zašta su najpogodnije oklopne jedinice.

U odeljku o *maršu* se ističe da su sada sve jedinice motorizovane i gotovo isključivo vezane za puteve. Čak i nekad tako važan željeznički transport, zbog mogućnosti ruženja željezničkih instalacija, neće imati više odlučujući značaj, ma kako bio odlično organizovan, ni u početku ni u toku borbenih dejstava. S obzirom na mogućnost da vazduhoplovstvo i dalekometna oružja nanese teške gubitke jedinicama na maršu u dubokoj pozadini, marš je sada dobio drugi izgled. On je danas već sastavni deo bitke. Pret hodnica, raščlanjena na pešadiski vrh, čelni odred i glavninu prethodnicu, zatim glavna kolona, zastareli su pojmovi. Beskrajne pešačke marševske kolone obavijene oblacima prašine, samo su slike iz prošlosti. Marševi pozadi fronta (putovanja) su izgubili svoj mirni karakter. Sva se kretanja moraju izvoditi kao ratno *marševanje*. Priprema i rukovođenje marševskim pokretima predstavljaju sada naročitu vještinu. To nameće, pri mogućnostima jedne velike jedinice da 200 km pređe u maršu za 24 sata, mnogo umešnosti u pogledu izviđanja puteva i regulisanja saobraćaja na njima, tačne proračune vremena pristizanja na polaznu tačku da bi se obrazovale marševske kolone i ešloni, kao i obimne mere za marševsko obezbeđenje, odmor i opravku tehnike. Veliki broj raznovrsnih motornih vozila (u pogledu brzine, mogućnosti savladivanja terena, snabdevanja) daje taktičkim načelima pri organizovanju marševanja nov akcent. Nove brzine zahtevaju od taktičkih starešina brzo razmišljanje i odlučivanje koje se ne može više uporediti sa onim kada je brzina bila 5 km/čas. Noćni marš svakako ostaje. Zato je predviđeno da se 1/3 od ukupne opšte obuke izvodi noću. Noć je pri savremenim sredstvima izviđanja pomagač svih kretanja. Ipak, gubici trupe na maršu mogu se izbjeći samo ako se ona rasčlani po frontu i dubini. Naročito je važno da svaki starešina jedinice pravilno iskoristi puteve u svojoj zoni, pri čemu treba da ih podeli na taktičke, za dotur i za evakuaciju.

U pogledu oblika marša u Uputu se ističe da su ranije i u toku Drugog svet-

skog rata postojali: normalna (kompaktna) marševska kolona i marš u raščlanjenom poretku po frontu i dubini u cilju odbrane od napada iz vazduha; do 1959 godine: normalna (kompaktna) kolona, raščlanjena kolona i marševanje po grupama; danas: marševanje u marševskim kolonama i marševanje po grupama. Razume se da se ovi oblici marša mogu međusobno kombinovati. U Uputu je predviđen i poseban odeljak o maršu *peške*, tako da se on — i pored kretanja motornim vozilima — i dalje smatra kao mogućan vid kretanja.

Pri razmatranju *susretne borbe* u Uputu se najpre napominje da je prvi posleratni Uput razmatrao susretnu borbu kao oblik napada u odeljku o napadu, tretirajući ga kao napad iz pokreta. Novi Uput razmatra susretnu borbu kao naročiti i mogućan oblik sudara u svim vidovima borbe. On ističe da se susretne borbe jasno razlikuju po svom izvođenju od napada iz pokreta. Početna situacija i zemljište daju svakoj susretnoj borbi poseban vid, pri čemu se razlikuju tri mogućnosti:

— oba protivnika napadaju odmah iz marša, pri čemu je karakteristično samostalno angažovanje nižih starešina; konačno bolja trupa u pogledu vatre i udara dobija prevagu;

— jedan od protivnika se, po prvom sudaru, zadržava i teži da svoje snage ojača pridolazećim jedinicama;

— jedan od protivnika prelazi u odbranu, a drugi se priprema da ga napadne.

Uspeh u susretnoj borbi postiže mahom jedinica koja je borbeno spremnija, te zato pravilno izabran marševski raspored i brzo ojačanje vatrene dejstva predstavljaju ključ uspeha.

Kod *napada* se ističe da će on, pored svih tehničkih napredaka, biti glavni vid borbenih dejstava iz kojeg se, pored odbrane i borbe za usporavanje, razvijaju svi ostali načini borbenih dejstava. Cilj svakog napada je, kao što je već rečeno, da se neprijatelj uništi ili odbaci. Napadom se traži ili priprema rešenje; njime se od neprijatelja oduzima najvažnije zemljište. Za uspeh u napadu su, pored nadmoćnosti i iznenađenja, odlučujući pokret, vatra, brzina i pravac izvođenja. Svaki taktički napad se mora energično voditi. I pored zahteva da se jedinice angažuju prostorno odvojeno, napad se ne sme raspasti u pojedinačne akcije. Osnovno načelo koje ističe savremena taktika —

rastresitost ne sme se pretvoriti u *rascepanost*. Pisac ističe da su idejne osnove ove nove taktike praktično isprobale nemačke divizije još u prošlom ratu. Dalje se ističe da je opasna iluzija ako se misli da oklopne jedinice mogu deystvovati masovno kad neprijatelj raspolaze atomskim oružjem i gospodari vazduhom. Zato se koncentracija oklopnih jedinica pred napad, kao, naprimer, pri napadu na Orel 1943, danas ne može zamisliti. Pojmu rastresitosti najbolje odgovara dejstvo u vidu roja mušica koje se za napad ne prikupljaju već napadaju sa svih strana, dakle, potpuno drugačije od ranije primenjivanih masovnih, kompaktnih udara. Smatra se da će postepeno sa razvojem tehnike napad postati sve više pitanje vazduhoplovstva, atomskog oružja, sredstava veze i motorizovanih trupa. U daljem razmatranju se navodi da su se i oblici napada malo izmenili. Iz *pokreta* se napada kad je neprijatelj slabiji, kad nije spreman za borbu ili je iznenađen. Napadu iz pozadine sada odgovara po cilju obuhvatni napad, te se zato više i ne razmatra posebno. Noćnom i napadu po slabij vidljivosti poklanja se veći značaj. Uveden je nov pojam — napad sa ograničenim ciljem. Kod napada s fronta, koji je najteži, veština taktičkog rukovođenja je u tome da se, korišćenjem motorizovanih i mehanizovanih jedinica i vazdušnih desanata za vreme borbe izvede jednostran, dvostran ili vertikalni obuhvat. Napad sa ograničenim ciljem izvodice se u odbrani, borbi za usporavanje ili kada treba zauzeti važan zemljišni otek za dalje borbe, za podršku napada koji se izvodi na drugom otek, kao i za vezivanje i obmanjivanje neprijatelja.

Uspeh napada iz pokreta smatrao se pred Drugi svetski rat u mnogim armijama, zbog stalno rastuće snage odbrane, teško ostvarljivim. Ovo je naročito podvlačeno na osnovu iskustava Prvog svetskog rata. Iskustvo poslednjeg rata je pokazalo da je za uspeh u ovakvom napadu vrlo važno *brzo* iskorišćenje datih mogućnosti i povoljnosti situacije. Osnov za uspeh motorizovanih i mehanizovanih jedinica je brzo i odlučno delovanje, pri čemu tenkovi i oklopna pešadija treba da napadaju u tesnom sadejstvu. Sada se napad može izvoditi u jednoj od ovih kombinacija: tenkovi ili oklopna pešadija napred, ili u vidu zajedničkog napada napred, ili oklopne pešadije. U Uputu se ističe da ovi oblici

napada zahtevaju što bolje obučene niže stazešine.

Danas se često osporava mogućnost uspeha u napadu s polaznog položaja. Besumnje, kako se i ovde ističe, postoji velika opasnost da napadač bude razbijen za vreme priprema za napad. Ipak se ne sme zaboraviti da se ovom vidu napada mora pribići kad je neprijatelj nadmoćan u pogledu borbene gotovosti. Samo je polazni (pripremljeni) položaj za napad kod oklopnih jedinica dobio sada sasvim drugi oblik. Dok se ranije osnova pripreme za napad sastojala u dovođenju jedinica u tačno određen prostor, s kojeg se polazilo u napad čim su teško oružje i artiljerija bili spremni za dejstvo, sada je taj prostor povučeno duboko u pozadinu, a jedinice su na njemu rasturene. Tek u poslednjem momentu trupe se dovode na njega stim što je bavljenje u polaznim rejonima što kraće.

Za jedinice oklopne pešadije (motorizovane) važi i dalje staro načelo. Napadačeva pešadija zauzima polazni položaj što je moguće bliže neprijatelju. Time ona skraćuje prostor koji treba da prođe pod neprijateljevom vatrom. I vatreni položaji artiljerije koja je potčinjena taktičkim stazešinama treba da budu što bliže kako bi ona obezbeđivala trupe na polaznom položaju, a potom, bez promene položaja, podržavala napad do postizanja prvih ciljeva.

Kod gonjenja treba težiti da se povlačenje neprijatelja pretvori u paniku i bekstvo, unište njegove glavne snage i time sopstvene trupe sačuvaju od daljih borbi. Reč »gonjenje« mora za svakog vojnika da postane signal za naprezanje njegovih krajnjih snaga. Stoga je opravdano što komandovanje traži od trupa i ono što izgleda nemoguće. Za gonjenje treba obrazovati, u tesnom sadejstvu sa vazduhoplovstvom, goneće odrede, za koje su najpodesnije oklopne i mehanizovane jedinice sa pionirima i pav jedinicama. Preporučuje se da tenkovi i oklopljena pešadija sprečavaju odvajanje neprijatelja vatrom celokupnog naoružanja, dok druge jedinice izvode paralelno gonjenje. Naročito treba paziti da se posle neprijateljevih protivnapada odmah nastavi gonjenje. Treba iskoristiti sva sredstva psihološkog vođenja borbe kako bi se neprijatelj zbunio i njegov moral oslabio.

U početku odeljka o odbrani se ističe da u Zap. Nemačkoj za nju još uvek važi deviza iz Drugog svetskog rata »izdržati

po svaku cenu«, pa je možda još pod uticajem stare devize »napad je prvi zakon rata, a odbrana drugi«. Po novom Uputu borba za usporavanje se sada izdvojila u poseban odeljak. Cilj odbrane je sada, kao što je poznato, da slomi neprijateljski napad i pri tome uništi što je moguće jače neprijateljske snage. Iako taktička načela posle Prvog svetskog rata, po mišljenju pisca, nisu doživela bitne promene, ipak se, uglavnom, posle 1945, primjećuje povećavanje njihove elastičnosti. Dok se ranije zahtevalo da se glavna borbena linija posle neprijateljskog napada zadrži, novi Uput propisuje da se zadrži odbranbeni prostor (zona). Prema tome, danas je krajnji cilj da se održi povezanost odbrane i spreči neprijateljski proboj. U posleratnim godinama, kako ističe pisac, sve se više težilo da odbrana postane jača i ekonomičnija. Danas se na Zapadu teži da se odbrana vodi kombinacijom ofanzivnih i defanzivnih dejstava. Tako odbrana dobija jednaku vrednost sa napadom i karakter odlučujućeg vida borbe. Pošto statična odbrana nije pogodna za oklopne jedinice, novi Uput razlikuje odbranu pokretnog karaktera i pozicionu odbranu (odbranu položaja). Odbrana pokretnog karaktera leži, pre svega, na pokretljivosti i udarnoj snazi trupa, a poziciona na snazi vatre i zaštiti koju pruža zemljište i njegovo fortifikaciono uređenje. Prva se vodi kad se raspolaze sa dovoljno oklopnih i mehanizovanih jedinica i kad je zemljište i situacija u vazduhu omogućuju, a druga kad se ne raspolaze oklopnom udarnom snagom i kad zemljište i situacija u vazduhu ograničavaju pokrete. U okviru primljenog zadatka jedna velika jedinica može voditi delom pokretnu, a delom pozicionu odbranu; no, može se dogoditi da odbrana počne kao poziciona, a završi se kao pokretna ili obratno.

Dalje se ističe da se svaka odbrana mora izvoditi aktivno. Karakteristično je podvlačenje da se odbrana od neprijatelja jednakog morala može uspešno voditi samo ako on nije jači više od triput. Iako su sve velike jedinice načelno sposobne za odbranu, ipak oklopne brigade treba ojačavati oklopljenom pešadijom. Dalje se daju neke promene pojmova i termina, kao: »istureni položaj« je sada zona obezbeđenja. U njoj se bore odredi za usporavanje. Oni vode borbu samostalno i aktivno. Njihov je zadatak da obmanu neprijatelja o položaju odbranbenog prostora, da ga nateraju na raniju pripremu

za napad. Ovu borbu može podržavati i artiljerija u okviru dobivenih zadataka. *Pretstraže* se bore u tesnom sadejstvu sa snagama u odbranbenom prostoru koje ih isturaju i komanduju njima. Isturaju se do 4 km, a njihova jačina ne treba da pređe 1/3 snaga na odbranbenom prostoru u istoj zoni dejstva.

Odbranbeni prostor (zona) je rezultat rastresitosti. Već iz naziva se vidi da su iz odbrane išezle sve ranije linearne pretstave. Više komandovanje određuje, u glavnim crtama, prostor u kome će se izvoditi odbrana. Divizija ga zatim određuje detaljnije, pri čemu određuje njegovu *prednju* i *zadnju* ivicu. Srednje komandovanje određuje *čvorove odbrane* (ili po njihovom nazivu «odlučujuće zemljišne rejone») a niže određuje na terenu mesto *otpornih tačaka* i *otpornih gnezda*. Pri izboru odbranbene zone odlučujući uticaj imaju protivoklopna odbrana i u potreba oklopnih jedinica. Dubina rejona odbrane odgovara načelno širini. Pri povoljnim zemljišnim uslovima u pozicionoj odbrani važe sada sledeće norme o širini borbenih zona:

- bataljon oklopne pešadije (mot.) do 2 km,
- oklopna brigada do 6 km,
- brigada oklopne pešadije do 8 km.

U pokretnoj odbrani širine su veće ali ne smeju preći 1/2 navedene norme za pozicionu odbranu.

Čvorovi odbrane su takvi rejoni čije držanje ima odlučujući značaj za izvođenje odbrane i držanje odbranbene zone. Njih obično brani bataljon, a brigada je najmanja jedinica koja ih određuje.

Odbranu pokretnog karaktera treba izvoditi samo onda kada se potpuno može iskoristiti udarna snaga oklopnih jedinica. Cilj je ove odbrane da se neprijatelj najpre oslabi masovnom vatrom celokupnog naoružanja i udarima vazduhoplovstva. Pri tome zaprečavanje i prepreke usporavaju napadača, cepaju ga i upravljaju u željeni pravac. Branilac zastavlja napadačeve trupe tek u odbranbenom prostoru i slama ih iznenadno izvedenim napadima oklopnih snaga. Čvorovi odbrane odbranbene zone treba da ostanu u braniočevim rukama po završetku borbe. Ova odbrana zahteva dobro obučene trupe, umešno i smelo komandovanje, primenu lukavstva i izbegavanje šablona.

Poziciona odbrana ima za cilj da se neprijateljski napad slomi na položajima odbranbenog prostora. U Uputu se ističe

da treba težiti da se napad slomi još ispred zauzetog odbranbenog prostora. Zato je vatra vrlo važan činilac u ovom obliku borbe. Sistem odbrane se izgrađuje na osnovu brižljive kombinacije zaprečavanja, osmatranja, vatre, protivudara i protivnapada. Pri tome se predviđa sledeći postupak: neprijateljski napad treba uočiti na velikoj udaljenosti, zatim ga usporavati i cepati. Skup vatre celokupnog naoružanja treba da ga slomi pred odbranbenim prostorom. Neprijateljski prodori se zaustavljaju ili uništavaju vatrom i protivnapadima.

Borba se vodi iz otpornih tačaka koje se brane do poslednjeg metka. One se protežu 100—150 m po širini i 50—100 m po dubini, a poseda ih načelno vod oklopnih pešadije. Otporna gnezda zatvaraju međuprostore između otpornih tačaka i sprečavaju uvlačenje neprijatelja u odbranbeni prostor. U otpornom gnezdu obično se bori jedna grupa (desetina). Insistira se na protivnapadu kao bitnom vidu oblika borbe u odbrani. Njega izvode rezerve, naročito oklopne jedinice i uvek ima ograničen cilj.

Odbrana na širokom frontu je, po mišljenju pisca, naročit oblik borbe, jedna vrsta kompromisa između snaga i prostora. To je i po novom pravilu odbrana i ne treba je mešati sa borbom za usporavanje. Njen je zadatak da brani određeni prostor sa malo snaga (brigada na frontu od 15 km). No ona se smatra kao izuzetak i može se izvoditi samo u ograničenom vremenu.

Na kraju pisac ističe da nove borbene forme nisu razvodnile odbranu. Oba vida odbrane, poziciona i pokretna, imaju isti cilj, naime da određeni prostor zadrže u svojim rukama prilikom svakog neprijateljskog napada. Razlika je samo u tehnicima izvođenja.

U pogledu borbe za usporavanje u Uputu se navodi da je ovaj oblik borbe nastao posle Prvog svetskog rata, stim što je najpre razmatran kao zadržavajuća borba u okviru borbi u naročitim prilikama. U jednom ranijem nemačkom pravilu nazivan je »zadržavajući otpor« i razmatran kao sastavni deo odbrane. U jednom kasnijem Uputu dobio je naziv »zadržavajuća borba« i »komplicovan oblik« s obzirom na različite oblike borbe i njene sve moguće varijante. Teško se moglo razumeti da li je zadržavajuća borba samo kombinacija napada, odbrane i povlačenja ili ona svojom borbom za usporavanje pretstavlja poseban vid bor-

benih dejstava ili pokretnu odbranu. Isto tako teško se ostvarivala u praksi. Danas borba za usporavanje predstavlja poseban vid borbenih dejstava, jednak po važnosti napadu i odbrani. Njeno osnovno načelo je »ne trčati već se boriti«. Cilj borbe za usporavanje je da se uspori napredovanje neprijatelja i da se dobije u vremenu, pri čemu treba što više sačuvati borbenu snagu svojih jedinica, a neprijatelju naneti što veće gubitke uz najmanji gubitak zemljišta. Njome se ne postiže rešenje, ali ona može pripremiti ili pomoći da se važna rešenja postignu na drugom mestu. U borbi za usporavanje mora se iskoristiti što više pokretljivost trupa. U pogledu samog izvođenja ovog vida borbenih dejstava u novom Uputu se ističe da se, prema situaciji, primenjuju: vremenski ograničena odbrana, napad sa ograničenim ciljem ili kombinacija oba vida borbenih dejstava. Komandant jedinice određuje više uzastopnih linija za vođenje borbe da bi njima vremenski i prostorno povezao borbeno dejstvo svoje jedinice sa dejstvom suseda. Otstojanje između tih linija određuje se zavisno od sopstvenih namera, zemljišta i obostranog odnosa snaga, stim da se neprijatelj prinudi da za svaki napad na novu liniju menja položaj svog teškog naoružanja. Širina zone u kojoj se vodi borba za usporavanje ne sme preći trostruku širinu frontova pri pozicionoj odbrani. Brigada, kao najveća jedinica koja vodi skupnu borbu za usporavanje, obrazuje *odrede za usporavanje*, mahom u jačini jednog ojačanog bataljona. Tenkovi, oklopna pešadija i samohodna artiljerija naročito su pogodni za izvođenje borbe za usporavanje. Iako novi Uput ističe da ovu borbu ne treba voditi po pravilima odbrane, ipak se iz pojedinih

odeljaka vidi da je ona slična odbrani. Tako se u jednoj tački Uputa ističe da od zemljišta i postupaka neprijatelja zavisi da li će se borba za usporavanje izvoditi više sa naslonom na zemljište i prepreke ili pokretno; slično se kaže i u jednoj drugoj tački — da se ona može izvoditi pokretno ili iz otpornih tačaka. Tako se borba za usporavanje može izvoditi, prema situaciji, različitim načinima, tj. ona može imati više poziciski ili pokretan karakter. Načelno, oklopni odredi vode pokretnu borbu, a motorizovani pozicisku.

Kod *prekida borbe* se predviđa da ostavljene trupe u dodiru sa neprijateljem obmanjuju ga o nameri za povlačenje glavnih snaga, a trupe za prihvataj olakšavaju, sa ranije posednutih položaja u pozadini, izvlačenje glavnih snaga i trupa u dodiru. Preporučuje se da se trupe za prihvataj određuju od pokretnih i oklopnih snaga.

Odeljak o *povlačenju* u novom Uputu još nije razrađen. Inače, pisac ističe činjenicu da je povlačenje u Zapadnoj Evropi, s obzirom na ograničen prostor i mogućnost vazdušnih desanata, vrlo teška stvar i da je pitanje da li prinudno povlačenje ne predstavlja već prvu fazu poraza.

Na kraju pisac ističe da, kad se govori o osnovnim taktičkim načelima, treba imati u vidu staro pravilo da je u borbi najvažnija pravilna primena celokupnog naoružanja prema njegovim mogućnostima, odnosno da borbeni raspored treba da obezbedi plansku upotrebu celokupnog naoružanja. Za pravilnu primenu svega ovog pisac na kraju naročito podvlači umešnost starešina koju nikakvi čvrsti pravilski propisi ne mogu da zamene.

M. S. M.

NEKA INOSTRANA GLEDANJA NA TERITORIJALNU ODBRANU

Iskustva iz dva rata (Drugog svetskog i onog u Koreji), a pogotovu pojava novog naoružanja i opreme, postavili su pred sve armije zahtev da, pri razmatranju eventualnog budućeg rata i reduzimanju odgovarajućih mera, poklone daleko veću pažnju ne samo dejstvima na frontu, već i odbranbenim merama u vezi sa verovatnim dejstvima u dubini teritorije. Danas je jasno da više ne postoji podeljenost između fronta i pozadine, odnosno da su ta dejstva međusobno uslov-

ljena i tesno povezana, te stoga sve mere odbrane treba rešavati za zemlju u celini.

Na osnovu dosadašnjih iskustva i karaktera i fizionomije eventualnog budućeg rata, vojni pisci gotovo u svim zemljama razmatraju pitanje teritorijalne odbrane kao jedno od vrlo važnih, koje zahteva sve svestranije studiranje. U ovom prikazu se sažeto iznosi kako se i u kojoj formi to pitanje razmatra u nekim stranim zemljama.

U Turskoj se pitanje teritorijalne odbrane razmatra već duže vreme. Tako se u članku objavljenom u poznatom turskom časopisu¹⁾ polazi od postavke da atomski, biološki i hemijski rat, nadmoćnije vazduhoplovstvo, oklopne jedinice i vodene rakete mogu u budućnosti sprečiti primenu svakog vida normalnih odbrambenih dejstava. Ali, po mišljenju autora, rušenje frontova i nemogućnost vođenja ili izvršenja normalnih odbrambenih dejstava ne znači kapitulaciju vojnih snaga i pojedinih naroda. Odbrambeni front se može rušiti, armije mogu biti blokirane, ali infiltracijom u neprijateljske linije one se ponovo pojavljuju u vidu pružanja manjih ili većih otpora. Na taj način na čitavoj teritoriji po dubini i širini, isto kao i dubini izvesnog odbrambenog položaja, nastavlja se odbrana i borba (u svakom selu, na svakom visu, njivi, odnosno u klanecu i klisuri).

Govoreći o karakteru dejstava jedinica teritorijalne odbrane, autor članka iznosi da tu ne postoje stalni i određeni frontovi. Slobodno kretanje i manevrovanje i iznenadni napadi predstavljaju glavne uslove i osobine ovih borbi. Jedna velika grupa može danas operisati u jednoj, a sutra u drugoj oblasti. Mali odredi, koji su rastureni po čitavoj dubini i širini teritorije, nastoje da štite operacije ove grupe. Osnovno načelo u načinu dejstva teritorijalnih jedinica sastoji se u tome da se neprijatelj prinudi da stalno i na svakom mestu vodi borbu, tako da nije u stanju da uspostavi svoju okupatorsku vlast. Ovo stanje traje do iznuranja i uništenja okupacionih trupa u dubini teritorije.

S obzirom na važnost i zadatke koji se postavljaju pred teritorijalnu odbranu, autor smatra da nju treba planirati još od početka u okviru ratnih planova, jer ukoliko je ona unapred predviđena u ratnim planovima, efikasnija je od one koja se formira sama od sebe, posle rušenja frontova.

Po mišljenju autora, snage koje će učestvovati u teritorijalnoj odbrani sastoje se uglavnom iz dva dela: od regularnih vojnih jedinica koje će izvršavati velike operacije i malih partizanskih odreda i milicije koji će izvršavati pomoćne zadatke. Regularne vojne jedinice se mogu sastojati od puka, brigade, divizije, pa čak i veće formacije. Brojno stanje

ovih jedinica je manje od brojnog stanja normalnih pukova ili divizija, ali im je pokretljivost veća (brojno stanje divizije može biti između 3 i 5 hiljada ljudi). U slučaju potrebe, ove bi se jedinice mogle pojačati inženjerskim, tenkovskim i malim vazduhoplovnim jedinicama. Od naružanja bi teritorijalne jedinice imale oružje za neposrednu borbu koje omogućuje stalne pokrete i manevrovanje. Lako pešadisko oružje, sa većim razornim dejstvom i kratkim dometom, po mišljenju autora, najbolje odgovara za tu svrhu. Laka protivtenkovska oruđa, bacači raketa, bestrzajni topovi i laka oruđa sa infracrvenim uređajima došli bi prvenstveno u obzir.

Snabdevanje jedinica teritorijalne odbrane, po mišljenju autora, treba, uglavnom, orijentisati na lokalne izvore. Tajna skladišta i radionice izgrađuju se unapred po dubini teritorije. U slučaju da lokalno snabdevanje ne može da podmiri potrebe, onda se pojedini artikli za snabdevanje dostavljaju pozadini različitim načinima, a obezbeđuju se putem pomoći iz inostranstva. Pored toga, snabdevanje će se vršiti i napadima na neprijateljske jedinice i ustanove.

Pitanje teritorijalne odbrane u Holandiji razmatrano je još pred Drugog svetskog rata. Na bazi tih ranijih iskustava i novih uslova, teritorijalna odbrana u ovoj zemlji je danas postavljena na nove principe. Prema podacima iznetim u holandskom vojnom časopisu²⁾ postoji poseban komandant koji je zadužen za teritorijalnu odbranu.³⁾

Komandant teritorijalne odbrane ima pod svojom komandom pet oblasnih komandanata teritorijalne odbrane, koji pod svojom komandom imaju izvestan broj rejonskih komandanata teritorijalne odbrane. Štabovi navedenih komandanata teritorijalne odbrane u miru komanduju postojećim jedinicama teritorijalne odbrane i preduzimaju sve moguće pripreme u vezi sa mobilizacijom teritorijalnih jedinica.

¹⁾ *De Militaire Spectator*, Holandija, br. 3, mart 1956.

²⁾ Na taj način komandant holandskih kopnenih snaga ima, pored ostalog, pod svojom komandom komandanta prvog armiskog korpusa i holandskog teritorijalnog komandanta, oba na istom nivou, koji se međusobno dopunjuju i obezbeđuju.

¹⁾ *Ordu Dergisi*, Turska, br. 174, jun 1955.

U članku se ističe da će jedinice teritorijalne odbrane imati sledeće zadatke:

- obezbeđenje mobilizacije i koncentracije prvog armiskog korpusa i drugih jedinica;

- obezbeđenje objekata važnih za vođenje rata: mostova preko velikih vodenih tokova, mobilizacijskih prostorija i sl.;

- održavanje mira i reda;

- posle završetka mobilizacije i koncentracije jedinica prvog armiskog korpusa, i pored daljeg izvršavanja zadatka na održavanju mira i reda, kao i obezbeđenja važnih objekata, jedinice teritorijalne odbrane imaju zadatak da vode borbu protiv neprijatelja u dubini teritorije (ovde se uglavnom misli na borbu protiv neprijateljskih vazdušnodesantnih jedinica i pete kolone).

Da bi jedinice teritorijalne odbrane mogle što uspešnije da izvršavaju svoje zadatke, postavlja se, pored ostalog, uslov da budu što pokretljivije. Po mišljenju autora, one moraju biti sposobne da se brzo premeštaju, da bi prvenstveno deystvovala brzinom i odgovarajućom snagom, a njihovi komandanti moraju biti nadahnuti ofanzivnim duhom i sposobni da brzo donose odluke i traže jednostavna rešenja problema pred koje mogu biti postavljeni. Pored ovih brzopokretnih jedinica, predviđa se i postojanje jedinica za stalno osiguranje važnih objekata (ovde imaju značajnu ulogu čete nacionalne rezerve).

U članku koji razmatra pitanje teritorijalne odbrane Belgije⁴⁾, autor postavlja najpre pitanje »od čega se treba zaštititi«. Kao odgovor na ovo on iznosi da bi unutrašnjost belgiske teritorije, pored opasnosti od direktnih udara neprijateljskih vazduhoplovnih snaga, mogla biti izložena: atomskoj opasnosti, ugroženosti od napada vazdušnodesantnih jedinica, pretnjama pete kolone. Autor ističe pitanje atomske opasnosti kao problem koji treba podvrgnuti posebnoj studiji. U pogledu opasnosti od napada vazdušnodesantnih jedinica i pete kolone, on smatra da bi u nacionalnim okvirima trebalo odrediti objekte od životnog značaja, tj. one čije bi zauzimanje ili razaranje od strane neprijatelja bilo sudbonosno, odnosno nanelo smrtonosan udar odbrani zemlje. Na taj način bi se obezbedile snage za odbranu ovih životno važnih obje-

kata, koje bi bile dovoljne da ih zaštite od neprijateljskih poduhvata. Ostali interesantni objekti, koji bi se odredili još za vreme mira, bili bi teritorijalno priključeni jednom oteku teritorijalne odbrane za čiju bi odbranu takođe bile određene potrebne snage.

Autor smatra da u cilju što uspešnije odbrane pojedinih objekata, ljudstvo jedinica treba da bude na vreme upoznato sa objektom i okolnim terenom koje bi imali da brane i čije karakteristike za njih ne bi bile nikakva tajna.

I po mišljenju ovog autora pokretljivost je jedan od osnovnih faktora prilikom izvršenja zadataka koji se postavljaju pred jedinice teritorijalne odbrane. U tu svrhu ove jedinice treba da imaju u svom organskom sastavu kamione. Pored toga, treba da postoji znatan broj lako pokretljivih jedinica.

Pred jedinice teritorijalne odbrane postavljaju se kao osnovni zadaci: brze intervencije, traganje i gonjenje neprijatelja koji bi se pojavio u dubini teritorije, nadzor i kontrola slabo naseljenih oblasti i komunikacija. Pored jedinica koje imaju ove zadatke, a koje bi bile u sastavu pojedinih rejona (jedinica rejona bio bi ojačani bataljon), komandanti pokrajina, vojnih okruga i glavni komandant snaga teritorijalne odbrane raspolagali bi sopstvenim, rezervnim, pokretnim snagama koje bi bile u stanju da najhitnije intervenišu na ugroženim mestima u kojima veličina opasnosti prelazi mogućnosti lokalnih snaga.

U Zapadnoj Nemačkoj je van okvira Ministarstva odbrane obrazovana Komanda teritorijalne odbrane.⁵⁾ U skladu sa administrativnom podelom zemlje obrazovano je šest vojnih oblasti koje su potčinjene Komandi teritorijalne odbrane, a čiji su zadaci teritorijalna odbrana ovih oblasti. Komandama ovih oblasti potčinjene su jedinice teritorijalne odbrane kopna i obale i teritorijalne ustanove, kao i komande garnizona, trupnih vežbališta, jedinica službe veze, transportne komande, teritorijalne sanitetske ustanove itd. Na nivou srezova nalaze se štabovi teritorijalne odbrane.

Teritorijalna odbrana kopna i obale treba da preuzme na sebe zaštitu izvora snaga zemlje iza fronta borbenih jedinica i osigura slobodu kretanja i bezbednost svih oružanih snaga u Zapadnoj Nemač-

⁴⁾ L'Armée — La Nation, Belgija, br. 1/1957 god.

⁵⁾ Wehrkunde, Zap. Nemačka, br. 2, 1958.

koj, prema unapred pripremljenim merama koje će se u slučaju rata sprovesti u delo. U ove zadatke spadaju:

— osiguranje i održavanje komunikacija važnih za potrebe oružanih snaga, a naročito obezbeđenje i održavanje prelaza preko velikih reka, držanje u gotovosti glavnih komunikacija i za rat važnog željezničkog saobraćaja, kao i osiguranje i održavanje telefonskih veza važnih za vojne jedinice;

— saradna pri izgradnji i tehničkom održavanju potrebnih mera za zaprečavanje i razaranje, naročito pri izviđanju, uzimajući pri tome u obzir zahteve civilnog stanovništva, kao i izviđanje postrojenja čije bi korišćenje pružilo napadaču znatnu prednost;

— osiguranje i održavanje civilnih postrojenja od vojnog značaja, naročito pojedinih građevina, izvora snabdevanja i sredstava za skladištenje i transport;

— osiguranje i održavanje civilnih postrojenja od životnog značaja (snabdevanje električnom energijom, gasom i vodom) i podrška pri osiguranju snabdevanja za civilno stanovništvo.

U članku se ističe da se svi navedeni zadaci imaju pripremati u tesnoj vezi sa teritorijalnom vazдушnom odbranom (protivavionskom artiljerijom i radarskim sistemom).

Organizacija, naoružanje i sastav jedinica teritorijalne odbrane kopna i mora zavise od specijalnih zadataka koji će se ovim jedinicama postaviti (tako će, naprimer, grenadirski bataljon za zadatke zaštite i osiguranja u pozadini biti drugačijeg sastava i naoružanja od grenadirskog bataljona angažovanog na frontu). Predviđa se formiranje sledećih jedinica: stražarski bataljoni, bataljoni i pukovi veže, teški pionirski bataljoni i pukovi za izgradnju mostova; željezničko-pionirski bataljoni, specijalne pionirske jedinice za osiguranje reka, kao i nekoliko drugih specijalnih jedinica; pionirsko-građevinske jedinice za održavanje puteva, mostova i aerodroma itd. Jedinice teritorijalne odbrane obale imale bi poseban sastav.

Pitanje teritorijalne odbrane Francuske je jedno od glavnih pitanja kojim se bave francuski vojni pisci.⁹⁾

Pri razmatranju teritorijalne odbrane, u člancima se polazi od toga da će jedna

od najvećih opasnosti za odbranu teritorije predstavljati dejstvo unutrašnjih, neprijateljski, raspoloženih snaga i da u tom smislu i treba obratiti posebnu pažnju organizaciji teritorijalne odbrane. Autori smatraju da bi oba protivnika, posle prve atomske razmene, postali nesposobni da eksploatišu ono što bi svaki od njih jednog momenta mogao smatrati kao pobjedu. To bi, po njihovom mišljenju, bio narešen meč posle koga bi protivnici bili nesposobni za kretanje koje im je potrebno da onom drugom zadaju poslednji udarac. Upravo u takvoj situaciji bi intervenisale unutrašnje, neprijateljski raspoložene snage (»ustanički faktor«) pomoću kojih bi bila mogućna uspešna eksploatacija početnog atomskog bombardovanja. Zahvaljujući opštem neredu koji bi nastao, ove unutrašnje snage bi se dočepale vlasti dok ne stignu protivničke snage. Autori su mišljenja da ako ove snage i ne bi neposredno uspele u svojim ciljevima, one bi u svakom slučaju bile u stanju da na celoj teritoriji vode ustanički rat, čiji bi ishod, u krajnjoj liniji, odlučio ishod sukoba.

Rešenje za uspešnu borbu protiv unutrašnjih, neprijateljskih raspoloženih snaga autori vide u stvaranju, po celoj teritoriji zemlje, mreže bezbrojnih sitnih jedinica. Oni smatraju da bi svaka opština morala da ima četiri teritorijalne odbrane, srez-bataljon, oblast-puk. Između pojedinih navedenih jedinica vršilo bi se i uskladjavanje dejstava, a u slučaju potrebe i pritanje u pomoć jedne jedinice drugoj. Postoji i mišljenje da nije celishodno da svaka opština ima svoju vojnu jedinicu, već da se umesto toga po selima organizuje neka vrsta građanske garde, obrazovane od najpouzdanijih elemenata koji već za vreme mira raspoložu naoružanjem i potrebnim materijalom. Pri razmatranju organizacije ovih jedinica autori smatraju da će na to imati uticaja i rejon u kome ove jedinice treba da dejstvuju (geografski aspekti i socijalna struktura različiti su u jednoj seoskoj i jednoj gradskoj opštini, u srezu u pošumljenom rejonu ili u industriskom, odnosno poljoprivrednom srezu). Prema tome, svakoj oblasti u rejonu potrebna je takva organizacija jedinica koja njemu najbolje odgovara. Pri ovome se, po mišljenju autora, naravno, mora voditi računa o opštim principima upotrebe tih jedinica (s obzirom na mogućnost da se one mogu naći i u situaciji da i pod uslovima izolovanosti nastave dejstva).

⁹⁾ *Revue militaire générale*, Francuska, februar i decembar 1957 i *Revue de défense nationale*, Francuska, jul 1958.

U pogledu izbora ljudstva autori smatraju da ono treba da bude visokog morala i spremno da neprekidno učestvuje u borbi, a starešine da poseduju punu inicijativu.

Što se tiče komandovanja, postoji mišljenje da bi pretpostavljeni komandant normalno komandovao svim potčinjenim jedinicama ali, u cilju što uspešnijeg izvršenja zadataka koji se postavljaju pred jedinice teritorijalne odbrane, trebalo bi stvoriti mešovite vojno-civilne štabove koji će već za vreme mira raditi na organizovanju teritorijalne odbrane.

Prema zapadnim izvorima,⁷⁾ u Istočnoj Nemačkoj su po fabrikama, poljoprivrednim zadrugama i ustanovama formirane posebne jedinice, tzv. »borbene grupe«, koje imaju zadatak da sa narodnom policijom štite fabrike, saobraćajne i druge važne objekte od oružanih terorističkih grupa i diverzije, da obezbeđuju unutrašnji poredak zemlje i vrše ostale zadatke u vezi sa teritorijalnom odbranom. Ove borbene grupe su uključene u sistem organizacije narodne odbrane. Veličina ovih jedinica je različita, zavisno od zadatka i veličine objekta koji treba da štite, a naoružane su lakim naoružanjem, uglavnom automatskim i snabdevane inženjersko-eksplozivnim materijalom. Praktična obuka ovih jedinica obuhvata vežbe u gađanju, marševanje i ostale osnovne taktičke radnje. Vođenju uličnih borbi i gerilskim dejstvima se poklanja posebna pažnja

Prema podacima iznetim u američkom vojnom časopisu⁸⁾ vidi se da je pitanje organizacije teritorijalne odbrane Norveške jedno od osnovnih pitanja kojima se bave rukovodioci oružanih snaga ove zemlje. Norveška, koja ima svega oko 3,5 miliona stanovnika, nema mogućnosti da stalno održava veliku vojsku. Zato se i njena odbrana zasniva na učešću celokupnog naroda. Teritorijalna odbrana Norveške je organizovana u vidu jedinica nacionalne garde. Smatra se da će ove jedinice moći da sa uspehom izvršavaju svoje zadatke jer se oslanjaju na narod i u direktnom su kontaktu s njim.

Norveška je podeljena na 18 oblasti, kojima odgovaraju i oblasti nacionalne garde. Ove oblasti su podeljene na oko

75 okruga, podeljenih u približno 600 rejonu. Veći broj oficira su samo povremeno vojnici; oni se mnogo naprežu i dvostruko su odgovorni pošto obavljaju svoje civilne poslove i upravljaju rejonom.

Osnovni je zadatak nacionalne garde da bude na oprezi, a njeni pripadnici obezbeđuju podatke o neprijatelju za vreme rata, služe kao snaga obezbeđenja do mobilizacije regularnih snaga i bore se zajedno sa ovim snagama kada se one organizuju.

Svaki čovek čuva kod kuće svoju uniformu, lako naoružanje, radioaparat i drugu opremu i spreman je za borbu u svako vreme. U članku se navodi da nije nikakva tajna da će u toku jednog časa od trenutka davanja uzbune, hiljade pripadnika nacionalne garde biti na određenom mestu. Svaki od njih je već upoznat sa svojim zadatkom i poznaje svaki potok, ugao kuće i sve druge važne tačke u svom rejonu.

Nacionalna garda ima nekoliko centara za obuku — većinom na teškom, planinskom terenu, u kojima se održavaju kratki kursevi sa akcentom na ulične borbe i sabotaze. Svi fizički i za borbu sposobni pripadnici nacionalne garde podvrgavaju se kursu za gerilsko ratovanje. Mnogi od instruktora su se za vreme prošlog rata bavili sabotazama ili su se u tim istim planinama borili kao pripadnici gerile.

U članku se pretpostavlja da će se pripadnici nacionalne garde, da bi mogli rukovoditi važnim pitanjima ekonomskog života zemlje, vratiti na svoj svakodnevni posao čim se izvrši mobilizacija regularne armije u njihovoj oblasti. Tom prilikom će oni poneti i svoju uniformu i oružje sa sobom. U slučaju direktnog neprijateljevog dejstva u njihovom rejonu, oni će se sakupiti i boriti sve dok on ne bi, eventualno, potpuno okupirao njihovu oblast. Posle toga bi se angažovali u dejstvima u pozadini neprijatelja ili priključili regularnim snagama van okupirane teritorije.

I u drugim zemljama, naprimer, u Švedskoj odbrana zemlje je totalna. Pored operativnih jedinica postoje i jedinice teritorijalne (lokalne) odbrane. I dok mobilizacija švedskih operativnih jedinica zahteva mali broj dana, dotle je za mobilizaciju operativnih jedinica terito-

⁷⁾ *Revue militaire générale*, Francuska, decembar 1957.

⁸⁾ *Military Review*, SAD, br. 5 za 1958.

rijalne odbrane potrebno samo nekoliko časova, dok su kontingenti za zavičajnu odbranu stalno borbeno spremni (pripadnici zavičajne odbrane čuvaju svoje oružje i municiju, kao i ostalu opremu, u svojim stanovima).

Za teritorijalnu odbranu Velike Britanije postoje tzv. domobranske jedinice,

organizovane u bataljone, sa zadatkom, pored ostalog, pomaganja lokalnih vlasti u vršenju stražarskih dužnosti i zaštiti ključnih objekata od sabotaže. U slučaju potrebe ove jedinice brane i svoju teritoriju.

J.

Potpukovnik Mikele Lela

SLUŽBA RADA NA MOSTOVIMA I CESTAMA U NOVIM USLOVIMA¹⁾

Služba rada na mostovima i cestama,²⁾ po objašnjenjima koje pisac daje u uvodu članka, izvodi u zoni pozadinskih službi, samo na široj osnovi i pogodnom tehničkom opremom, iste one radove koje inženjeriske jedinice izvode u zoni pozadinskih službi I linije³⁾. U istoj zoni djeluje i inženjerija operativnih jedinica odgovornih za dotičnu zonu. Razlika je u tome što su zadaci inženjerije diktirani operativnim, a zadaci službe rada na mostovima i cestama logističkim potrebama, mada između jednih i drugih ne postoji neka kruta granica, već se one uzajamno dopunjuju i potpomažu. Pisac predviđa da će u novim uslovima ta saradnja biti češća i većeg obima, obrazlažući svoje tvrdnje:

— većom površinom prostora na koje djeluju;

— većim obimom radova potrebnih za zaštitu komandi i službi;

— većim obimom radova koje uslovljava trojako dejstvo atomskog oružja (udarno, toplotno i radioaktivno).

Zadaci službe rada na mostovima i cestama su mnogostruki. Ona obuhvata skup vrlo različitih poslova važnih za uređenje i život jedinica i službi, značaj-

nih za zaštitu i odbranu, obezbeđuje neprekidnost saobraćaja, uređuje vodne stanice i vrši protivpožarnu službu.

Posle uvodnih objašnjenja u članku se prelazi na razmatranje ugroženosti ceste od napada atomskim sredstvima. Neosporno je, smatra pisac, da će cesta, kao kanal za snabdevanje operativnih snaga, i u budućnosti biti jedan od ciljeva napada, bilo konvencionalnim bilo atomskim oružjem, i to u svakoj fazi rata i na čitavoj državnoj teritoriji. Međutim, po svom geometričkom obliku ona ne predstavlja rentabilan atomski cilj. Atomskom eksplozijom u vazduhu ne mogu se naneti osetnije štete čak ni velikim mostovima — tim najosetljivijim objektima na komunikacijama, bez obzira na njihovu udaljenost od nulte tačke.

Kad cesta prolazi naseljenim mestom, a pogotovo kada kroz njega protiče i veća reka, može se primeniti atomski udar manje snage, ali takav da se razornim dejstvom eksplozije zakrči dosta velika deonica ceste. Veliki mostovi na najvažnijim kanalima za snabdevanje mogu biti cilj atomskog napada bez obzira na ono što je napred rečeno, ali je neophodno da se pri tome primeni niska vazдушna eksplozija, da se srazmerno udaljenosti mesta lansiranja od cilja odabere i sredstvo odgovarajuće jačine, kao i da postoji velika verovatnoća pogotka kako bi razaranje bilo efikasno. U cilju ilustrovanja ovih zahteva pisac iznosi nekoliko primera. Ako se, tvrdi, on, za gađanje velikog mosta upotrebi artiljerija kao lansirno sredstvo atomskog zrna, a cilj je u granici dometa (do 30 km), mogu se, pri niskoj vazdušnoj eksploziji, postići dobri rezultati projektilom jačine 10 kilotona.

Slobodne rakete koje nemaju veći domet od 40 km, uzimajući u obzir verovatnoću skretanja koja iznosi oko 250

¹⁾ Ten. Col. g. Michele Lella: Il servizio lavori ponti e strade in ambiente nuovo. Viabilità e facilitazione del movimento, *Rivista militare*, Italija, jun 1959.

²⁾ Ova služba postoji u italijanskoj vojsci kao zasebna služba u pozadini, predviđena organizacijom i formacijom, a vrši kao što se iz prikaza vidi daleko obimnije poslove nego što bi se moglo zaključiti po njenom nazivu.

³⁾ Objašnjenje o logističkim zonama vidi *Vojno delo* br. 10—11 iz 1959 god., strana 635, u prikazu pod naslovom »Neki italijanski pogledi na logistiku«.

metara, morale bi za isti cilj da budu jačine 20 kilotona pa da dejstvo bude efikasnije. Pa ipak, ono bi bilo manje od razaranja postignutog artiljerijom kao lansirnim sredstvom.

Pri gađanju u strategiskim okvirima, bilo da se kao lansirno sredstvo upotrebljava avion ili raketa (čije je verovatno skretanje oko 500 metara), za postizanje približno istog rezultata na istom cilju trebalo bi da projektil bude jačine 75 kilotona.

Na osnovu svojih razmatranja o ugroženosti ceste pisac izvodi ove zaključke:

a) Upotreba atomskih udara za razaranje ceste verovatna je samo kad su u pitanju veliki mostovi na kojima se šteta ne može lako otkloniti i kad razaranja zgrada pored ceste povećava efikasnost eksplozije.

b) U planini i na zemljištu slabe čvrstoće mogu se atomskom eksplozijom postići znatna oštećenja i rušenja na cesti.

c) Manje naseljeno mesto koje predstavlja važan saobraćajni čvor, pogotovu ako ne postoje zaobilazni putevi, može biti atomski cilj.

d) Veliko ili srednje veličine naseljeno mesto obično predstavlja zbir više ciljeva. U njima cesta može pretrpeti neposredno ili posredno oštećenje, već prema cilju težišta atomskog napada.

e) Uticaj koji može imati dejstvo atomskog oružja na cestu zahteva najveće zalaganje u fazi organizovanja radova, izrazitu gipkost pri njihovom izvođenju i odgovarajuću pokretljivost i manevar sredstvima za hitno intervenisanje na svim ugroženim sektorima.

Posle opštih razmatranja o ugroženosti ceste od atomskih sredstava, pisac prelazi na pitanja organizovanja i rukovođenja radovima na putevima i navodi da tu postoje dva osnovna elementa tehničko-radnog problema: pokret (po kvalitetu i gustini) i cesta sa svojim karakteristikama (širina, nagib, trasa, priroda podloge i vrste veštačkih objekata). Ostali elementi su okolno zemljište kojim prolazi cesta, vreme kao atmosferska pojava, operativna situacija, kao i vreme kojim se raspolaze za izvođenje radova. Organizovanje posla vrši se na osnovu jednog ili više dokumenata koji sadrže:

— uputstva tehničko-radnog karaktera za izvođenje radova;

— program izvođenja radova koji treba da je što je moguće više raščlanjen i prilagođen sredstvima i vremenu kojima se raspolaze;

— plan upotrebe izvršnih organa (službe rada na mostovima i cestama i inženjerskih jedinica) sa tačnom raspodelom zadataka i sredstava.

U programu su za svaki itinerer navedeni radovi koje treba izvršiti, ko će ih izvršiti, sredstva i materijal koji se stavljaju na raspolaganje izvršiocu, red hitnosti, postepenost radova i vreme za izvršenje.

Najčešće će se programom predvideti ovi poslovi: održavanje cesta i veštačkih objekata; povećanje i poboljšanje nosivosti ceste, kao i izrada novih deonica; opravka porušenih mesta i evakuacija materijala kojim je cesta zakrčena; postavljanje saobraćajnih znakova; zaštita od lavina; učešće u otklanjanju posledica dejstva RBH sredstava na samoj cesti; raščišćavanje snega, leda i lavina.

Radovi na povećanju i poboljšanju nosivosti neposredno utiču na kvalitet i gustinu saobraćaja. Oni obuhvataju proširivanje tesnih mesta i okuka, promenu trase radi smanjivanja nagiba, pojačavanje veštačkih objekata, izradu i uređenje pojedinih deonica. Radovi na otklanjanju posledica razaranja moraju se izvoditi odmah i određenim redom. Odmah, da bi se što pre otklonile posledice razaranja, a određenim redom da bi se obezbedio što sigurniji i udobniji saobraćaj preko mesta na kome je cesta bila razorena.

Rukovođenje radovima obuhvata izvršenje programa radova po pojedinačnim zadacima koje daje nadležan organ, prilagodavanje programa nepredviđenim slučajevima, sistematsku kontrolu odvijanja radova, obezbeđenje, putem najhitnijih trebovanja, snabdevanja sredstvima za rad i materijalom. Da bi se moglo dobro rukovoditi, zahteva se od onog ko rukovodi radovima da solidno poznaje putnu mrežu u celini, a pojedinačno karakteristike veštačkih objekata i zemljišta na kome je mreža razvijena.

Pored toga, potreban je i propisan materijal za podizanje mostova i skeljsko prevoženje, kao i da sav taj materijal bude smešten što bliže zoni najverovatnije upotrebe.

U posebnom delu članka pisac upoznaće čitaoca sa organizovanjem i funkcionisanjem službe rada na mostovima i cestama, kako je ona predviđena zvaničnim uputstvima, ograničavajući se na zonu pozadinskih službi.

Kao naredbodavni organ postoji direkcija službe podeljena na dva odeljenja: za razne poslove i za mostove i ce-

ste. Ove dve vrste poslova, zatim hidrotehničku i protivpožarnu službu sprovode u život izvršni organi i to kako oni koji formacijski pripadaju službi rada na mostovima i cestama (sekcije za rad na mostovima i cestama, hidrotehničke čete i protivpožarni bataljoni), tako i drugi, vanformacijski organi koji joj se dodeljuju prema potrebi. Među ove poslednje spadaju: pomoćne čete komande pozadine viših teritorijalnih komandi, radne jedinice regrutovane na okolnom terenu i civilna preduzeća.

Pomoćne čete formirane su u grupe i bataljone, a po organizaciji i opremi slične su odgovarajućim pionirskim jedinicama, tako da mogu izvršavati bilo radove na cestama, bilo razne druge radove. U okviru pomoćnih jedinica treba da se nalaze čete kvalifikovanih pionira i pontonira, popunjene ljudstvom starijih godišta, koji će davati stručnu pomoć nekvalifikovanoj radnoj snazi ne samo svojih, već i radnih jedinica regrutovanih na terenu.

Članku je priložen i zvaničan pregled klasifikacije vojnih cesta, kao i civilnih koje su od interesa za vojsku. Prema toj klasifikaciji, ceste se dele na glavne, drugorazredne i manje.

U glavne ceste ubrajaju se i odgovarajuće civilne, kao autostrade, državne i

pokrajinske ceste naročite važnosti. Mogu imati jedan do tri kolovoza, a širina im iznosi 3,70, 7,50 ili 10,50 metara. Po njima je mogućan saobraćaj i najtežih vozila s teretom (74,5 tone), a donji stroj im je uvek veštački.

Drugorazredne ceste obuhvataju pokrajinske, ali manje važnosti, opštinske i bočne puteve, kao i puteve nastale melioracijskim radovima. Mogu da imaju jedan ili dva kolovoza, a širina im je 3,50 ili 6 metara. Po njima je dozvoljen saobraćaj vozilima do 12 tona težine, kao i vozilima na gusenicama do 32 tone težine. I njihov donji stroj je uvek veštački.

U manje ceste spadaju:

a) putevi za dvokolice širine do 2,50 metara. Njima mogu da se kreću brdska artiljerija, laka gusenična vozila, oklopni i izviđački automobili. Donji stroj im je prirodan ili veštački ojačan;

b) staze za tovarne životinje, čija je širina 1,70 metara, a dozvoljeno opterećenje 500 kg na kvadratni metar;

c) pešačke staze širine 0,80 metara, a dozvoljeno opterećenje iznosi 200 kg na kvadratni metar;

d) trkačke staze (piste) — obične trase za naročite potrebe, izrađene na prirodnom, eventualno ojačanom, donjem stroju.

SeŠ.

Pukovnik N. V. Jeronjin

BORBENA DEJSTVA NOĆU¹⁾

(po inostranim gledištima)

Ova brošura donosi dosta sredena gledišta zapadnih zemalja po raznim pitanjima borbenih dejstava noću. Autor je ova gledišta izneo bez ikakvog komentara i kritike. Kao materijal pri njenom sastavljanju poslužili su mu mnogobrojni članci objavljeni u inostranoj vojnoj literaturi, a njenu osnovu — kako se u predgovoru ističe — predstavljaju članci samog autora, objavljeni u raznim sovjetskim časopisima. U brošuri se uglavnom razmatraju američka gledišta, a nešto manje britanska, francuska i zapadnonemačka. Obuhvaćena su, pre svega, pi-

tanja organizacije i izvođenja borbenih dejstava noću, a zatim su posebno obrađena i ilustrovanja tehnička sredstva koja služe za olakšanje izvođenja noćnih akcija.

Autor je imao na raspolaganju obiman materijal zato što se noćnim dejstvima posvećuje posebna pažnja u inostranoj vojnoj literaturi, naročito od 1953 godine naovamo. On smatra da to nije slučajno. Iskustva iz rata u Koreji su pokazala da su američke i britanske trupe bile potpuno nepripremljene za izvođenje ofanzivnih borbenih dejstava noću. Usto, u savremenim uslovima eventualne primene sredstava za masovno uništavanje, po mišljenju inostranih vojnih stručnjaka, veoma će porasti i značaj noćnih borbenih dejstava. Tako je, naprimer, na veli-

¹⁾ Полковник Еронин Н. В.: Боевые действия ночью (по иностранным взглядам), Военное издательство Министерства Обороны Союза ССР, Москва, 1959.

kim manevrima u SAD, izvedenim decembra 1955, istaknuta postavka koja odražava poglede američkog vojnog komandovanja: »Za velike formacije postaće tipično izvođenje borbenih dejstava noću«³⁾. I poznati vojni teoretičar F. O. Miške piše u knjizi *Atomsko oružje i armije*: »Značenje noćnih bojeva nesumnjivo će mnogo porasti u atomskom ratu; zbog toga će ubuduće infracrvena tehnika igrati važnu ulogu.

Autor prvo razmatra američka gledišta po pitanjima organizacije i izvođenja borbenih dejstava noću, zatim se ukratko zadržava na britanskim gledištima, a onda posebno izlaže mišljenja o korišćenju tehničkih sredstava u cilju obezbeđenja borbenih dejstava noću. Na kraju daje kraće prikaze nekih članaka zapadnonemačkih autora.

Gledišta koja po ovim pitanjima vladaju u Armiji SAD izneta su na osnovu članaka objavljenih u poznatim američkim vojnim časopisima³⁾, kao i na osnovu nekih nastavnih priručnika. U njima se obrađuju ofanzivna dejstva noću i to: organizacija napada, planiranje borbenih dejstava, ciljevi napada, širina frontova i borbeni poredak, mere za prikrivanje napada i iznenađenje. Interesantno je da se za postizanje iznenađenja predviđa, između ostalog, smanjenje broja izviđačkih grupa, otvaranje artiljerijske i minobacačke vatre po rejonima u kojima se ne izvođa napad itd. Autor se zadržao i na gledištima o upotrebi tenkova i tenkovskih jedinica u noćnom napadu, kao i o korišćenju vazдушnih desanata.

U pogledu odbranbenih dejstava u toku rata u Koreji, za američke jedinice su najveću teškoću predstavljale organizacija i služba obezbeđenja u cilju sprečavanja infiltracije manjih grupa protivnika kroz američke odbranbene položaje. Ubuduće će — ističu američki vojni autori — ovo biti još teže jer će međuprostori između pojedinih otpornih tačaka biti još veći. Autor je izneo neka gledišta o organizaciji izviđanja i obezbeđenja, sa rasporedom patrola itd. prema nekim primerima iz rata u Koreji. Po njegovom mišljenju, Amerikanci su tamo obično pre vremena napuštali položaje

na koje bi Korejci noću napadali i obično nisu do kraja izdržavali noćne napade.

Na kraju ovog odeljka izneta su neka pitanja borbene pripreme u američkoj vojsci, prema knjizi R. B. Riga *Borbena priprema trupa* i dr.

Izlažući neka britanska gledišta o izvođenju napada noću, autor se zadržao i na nekim osnovnim sredstvima za noćno osvetljavanje bojišta, za vođenje mašina noću i, najzad, za nišanje (uz streljačko oružje). Obradeno je i nekoliko ratnih akcija izvedenih noću u Normandiji, pri forsiranju Rajne, kao i prilikom nastupanja Montgomerija u Egiptu, kod El Alamejna. Inzneseni su i neki zaključci posebne komisije formirane 1952 za izvlačenje i korišćenje ratnih iskustava, u kojima se ističe značaj noćnih dejstava i korišćenje noći, magle itd. za izvođenje operacija. Autor ističe da i Lidl Hart, koji izgleda radi u toj komisiji, govori o neophodnosti pripreme i obuke trupa u noćnim dejstvima, a Montgomeri, koji je ranije skeptički gledao na mogućnosti noćnih dejstava, postao je sada takođe njihov pristalica.

Autor je ukratko izneo niz sredstava za veštačko osvetljavanje bojišta (američka, britanska i francuska), sa primerima njihove upotrebe u Drugom svetskom ratu, odnosno u Koreji. Zatim su opisana neka sredstva infracrvene tehnike za noćno osmatranje, odnosno nišanje, što je sve ilustrovano fotografijama i crtežima tih sredstava. Za poboljšanje osmatranja koriste se, pored ostalog, sredstva za izviđanje infracrvene tehnike protivnika, prema izvorima infracrvenog svetla, a u cilju otkrivanja objekata prema toploti koju zrače (metaskopi, superskopi itd.). Sredstva infracrvene tehnike imaju taj nedostatak što se mogu otkriti; zato se sada radi na usavršavanju sredstava bez infracrvenog svetla. Inače se ova sredstva koriste i za fotografisanje objekata sa velikih otstojanja. Na kraju ovog odeljka izneta su i neki radiolokatori i druga radiotehnička sredstva koja se koriste na Zapadu za noćna dejstva.

Zapadnonemačka gledišta data su fragmentarno i nesredeno, prikazivanjem nekoliko karakterističnih članaka zapadnonemačkih autora. Tako se najpre iznose gledišta, s posebnim zaključcima, bivšeg general-lajtnanta Blumentrita⁴⁾ o

³⁾ U. S. News and World Report, 18 novembar 1955.

³⁾ Military Review, Combat Forces, Infantry, Armor, Army itd.

⁴⁾ Military Review, decembar 1953.

dejstvu trupa noću i po magli. Zatim autor navodi članak kapetana Liba⁵⁾ o preimućtvima i nedostacima nastupanja pešadije noću. Njegova izlaganja dopunjuju gledišta majora Hopfgartena⁶⁾ o pripremama boraca i obuci za izvođenje

⁵⁾ *Wehrwissenschaftliche Rundschau*, oktobar 1954.

⁶⁾ *Wehrkunde*, jun 1956.

⁷⁾ *Wehrkunde*, maj 1956.

noćnog boja. O napadu sa ograničenim ciljem u toku noći govori se i u članku general-lajtnanta Heltera u istom časopisu⁷⁾. Najzad, u poslednjem članku, major Šaht pokušava da odgovori na pitanje da li je nastupila kriza kod vazdušnodesantnih trupa. Autor zastupa mišljenje da se u obuci i borbenoj pripremi mora dati noćnim dejstvima.

V. F.

NOVE KNJIGE

ZBORNİK DOKUMENATA O NOR-u, tom VIII, knjiga 1, izdanje Istoriskog instituta JNA, Beograd, 1960 godine, str. 780.

Pošto sadrži 214 najvažnijih dokumenata (od čega 191 naš i 23 italijanska) o Narodnooslobodilačkom ratu na moru, ovo je prva knjiga Zbornika sa tematikom o našoj Mornarici i pregledom njenog razvoja od stvaranja uslova za početak oružane borbe na moru do januara 1944 godine.

Iz dokumenata se najpre vide borbena dejstva partizana na moru od prvih akcija do kapitulacije Italije, koja se karakterišu smelošću naših boraca, uspesi i rezultati tih dejstava, kao i koliko su ona briga i muka zadala italijanskom komandovanju, pošto im je, kako sami priznaju, parti-zanski rat na Jadranskom Moru naneo velike gubitke u ljudstvu i plovnim objektima.

Oslobođenjem skoro cele obale i ostrva po kapitulaciji Italije počinje druga faza rata na moru, jer je priliv boraca bio masovan, a u posed NOV došlo je oko 300 plovnih objekata. Formirane su mnoge pomorske komande i, radi njihovog objedinjavanja, Štab mornarice. Uspostavljena je veza sa saveznicima u Italiji, gde su formirane i naše baze. I ova faza rata na našem Moru dokumentovano je obrađena u Zborniku, kao — na kraju — i borba protiv Nemaca koji su po svaku cenu hteli záposesti sva ostrva i obalu. Posebno su istaknuti odluka o branjenju Visa i uticaj držanja tog ostrva na daljni razvoj naše Ratne mornarice.

Grga Jankez, ZAPISI ILEGALACA, izdanje »Rad«, Beograd, 1960 godine.

Pisac je na osnovu svojih sećanja želeo i uspeo da kaže svoju reč o važnim borbama naše Partije, te govoreći o sebi kao učesniku u mnogim događajima, o svom razvoju kao revolucionara, o učešću u Španiji, povratku u Jugoslaviju i zadacima koje je tada izvršavao, ustvari, iznosi autentična svedočanstva iz istorijata radničkog pokreta. Sve to izneto je sa mnogo ličnih detalja, invencije i stvaralačkog zanosa, nenametljivo, neusiljeno i ljudski toplo, tako da je knjiga oslobođena onog istoriografsko-suvog obeležja koje dela tog žanra obično imaju. Nema sumnje da je objavljivanje ove knjige korak napred u osvetljavanju i obradi puteva kojima smo prošli pre i za vreme velikih dana naše Revolucije.

Živorad Mihailović, POSLEDNJA PROZIVKA, izdanje »Minerva«, Subotica, 1960 godine.

Roman napisan na osnovu autorovih zabeležaka iz dnevnika za vreme Pete ofanzive ili, tačnije, od 15 maja do 15 juna 1943 god., o borbama jedne čete. Zbog toga roman ni nema fabulu u klasičnom smislu, već onu ispisanu krvavim tragom čete u toku trideset dana Ofanzive. Naročito uspešno autor je obradio atmosferu bitke, zgusnutu, vrelu, do kraja ispunjenu aktivnošću boraca. Pri tome se, očigledno, nije služio maštom, već samo autentično beleži ono što ga se doticalo u košmaru bitke, uspevajući da čitaocu približi jedno osobeno psihološko i realno stanje. Knjiga, neosporno, zaslužuje pažnju čitalaca i, pored ostalog, ima i važitnu vrednost.

ČASOPISI.

VOJNI GLASNIK

Br. 3/1960

Pukovnik Mihael Mišić: *Neutralisanje neprijateljske pešadije*

Polazeći od toga da će neprijateljeva pešadija i vatrena sredstva van rovova najčešće predstavljati ciljeve artiljerije za podršku, u članku se razmatraju ova pitanja: neutralisanje ciljeva malih površina, neutralisanje ciljeva na većim površinama, vatrene mogućnosti baterija, utrošak municije i način gađanja.

Potpukovnik dr. Vladimir Mikulić: *Uticao bleska atomske eksplozije na borbena dejstva*

U članku se najpre govori o povredi oka od bleska atomske eksplozije i o tome šta još utiče na stepen oštećenja vida, kao i o merama zaštite. U posebnim poglavljima obrađeni su uticaj bleska na izvođenje pojedinih borbenih radnji i uticaj povrede na psihičko stanje vojnika. Na kraju se daju uputstva za postupak sa obnevidelima.

Pukovnik Milan Joka: *Forme obuke starešina*

Razmatranjem različitih formi obuke starešina, autor je želeo da naročito istakne prednost rešavanja taktičkih i taktičko-operativnih zadataka. Pošto toj formi obuke daje prioritet, on ju je i nešto detaljnije obradio nego ostale.

U ovom broju »Vojni glasnik« donosi i sledeće članke:

Potpukovnik Mate Modrić: *O vatretnim mogućnostima u artpripremi*

Potpukovnik Ljubo Đurković: *O ulozi načelnika artiljerije oklopnog puka*

Potpukovnik Milivoje Bošković: *Obuka kandidata za pešadiske rezervne oficire*

Potpukovnik Vladimir Stojanović: *Pokretno logorovanje jedinica protivavionske artiljerije*

Pukovnik Branko Tanjga: *O vatretnoj obuci tenkista*

Major Dimitrije Lupinka: *O uprošćavanju rada snoparom*

Kapetan Radoslav Ćirić: *Nanošenje koordinatne mreže na aerofotosnimak*

Major Vitomir Jovanović: *Proveravanje i ocenjivanje uspeha u nastavi*

Iz Narodnooslobodilačkog rata

Major Ante Rosi: *Žikica Jovanović-Španac*

General-major Ješa Popović: *Poslednja upornost komesara Alekse*

Major Petar Opačić: *Omladinci Petog bataljona u borbama za Knin*

Iz inostranih armija

Pešadiska borbena grupa u napadu i odbrani (S. M.)

Oruđa u atomsko doba (S. P.)
Upotreba radara u pešadiskoj diviziji (M. K.)

Inžinjeriska podrška kopnenih snaga (T. L.)

Taktičko-tehničke i druge novosti

VOJNOEKONOMSKI PREGLED

Broj 1/1960

Obrazloženje Predloga predračuna rashoda Državnog sekretarijata za poslove narodne odbrane za 1960 godinu

U članku su iznete opšte karakteristike Predračuna DSNO za 1960 godinu. Iz članka se vidi koliki se iznosi predviđaju za podmirenje pojedinih potreba JNA (lični rashodi, operativni rashodi, materijalni rashodi i rashodi za vojnu industriju) kao i način njihovog utroška.

Potpukovnik finansiske službe Borislav Radovanović: *Aspekti finansiranja u savremenom ratu*

Posle istoriskog preseka o ulozi novca u finansiranju proteklih ratova, u članku su izneti savremeni pogledi na njegovu ulogu danas. Zatim su detaljnije razrađeni pojedini instrumenti i metode finansiranja u savremenim uslovima.

Intendantski pukovnik Stojan Korać: *Osobine osnovnog vojničkog obroka i neke mere za njegovu usavršavanje*

U članku je izneto šta je dosad učinjeno na poboljšanju ishrane vojnika u posleratnom periodu. Na bazi principa savremene nauke o ishrani i ekonomskih mogućnosti autor je dao sugestije za rad na daljem poboljšanju ishrane vojnika i naroda.

Direktor Savezne direkcije za ishranu Đuro Zelac: *Snabdevenost tržišta poljoprivrednim proizvodima u 1959 i perspektive u 1960 godini*

Pukovnik finansijske službe Ljubivoje Radovanović: *Struktura prihoda i rashoda predračuna DSNO i njena uloga pri planiranju i izvršenju plana*

Pukovnik finansijske službe Vojislav Vesić: *Zapažanja sa polaganja ispita za čln pukovnika finansijske službe*

Veterinarski pukovnik dr Jaša Romano: *Neki ekonomski i vojni problemi u vezi sa politikom konjarstva*

Ing. Joško Simončić: *Karakteristika savremene hladionične mreže i njena uloga u snabdevanju jedinica lakokvarljivim proizvodima*

Ing. Mauricije Magašić: *Saradnja Ekonomskog odeljenja Glavnog štaba Hrvatske sa organima NOO u snabdevanju jedinica*

Dr ing. Elza Polak: *Partizanski vrtovi.*

Inostrane armije

Priprema industrije za rat

Vojni budžet SAD

Nauka služi vojniku

Perionice KoV SAD u prošlosti i danas

Ekonomske, naučne i tehničke novosti i zanimljivosti

Ishrana kivanom ili suvom hranom
Lunometar

VOJNO-TEHNIČKI GLASNIK

Broj 3/1960

Vazduhoplovno-tehnički kapetan I klase
Ing. Pavle Drakulić: *Raketni motori*

U članku se objašnjavaju konstrukcije, navode karakteristike i objašnjava princip rada raketnog motora sa tečnim gorivom i raketnog motora sa čvrstim gorivom i na kraju se daje mišljenje o perspektivi razvoja raketnih motora.

Ing. Dušan Stojić: *Kumulativna punjenja*

U članku je na dosta popularan način objašnjen proces dejstva zrna sa kumulativnim punjenjem.

Tehnički pukovnik Jovan Marinković: *Ponašanje baruta u cevi oruđa na ekstremnim temperaturama*

U članku je objašnjeno sagorevanje baruta uopšte, a posebno i njegovo ponašanje pri gađanjima iz artiljerijskih oruđa pri vrlo niskim i vrlo visokim temperaturama.

Pored ovih, »Vojno-tehnički glasnik« donosi i sledeće članke:

Major oklopnih jedinica Juraj Radonja: *Podela ulja za podmazivanje motornih vozila prema SAE nomenklaturi i API servisima*

Tehnički poručnik Božidar Milanović: *Neka iskustva iz rada na čišćenju municije u skladištima*

Inžinjeriski kapetan I klase Života Sredojević: *Traktori sistema »Ferguson« sa priključenim alatkama*

Tehnički kapetan I klase Ing. Sergije Mantula: *O nekim problemima maskirnog bojenja i maskiranja brodova*

Kapetan I klase ABHO Slavko Ljubinković: *Korišćenje obrtnog psihometra u zimskim uslovima*

Ing. Vladimir Mudri: *Elementi talasovoda kao delovi napojnog voda*

Pored ovog časopis donosi i niz naučnih i tehničkih novosti i zanimljivost.